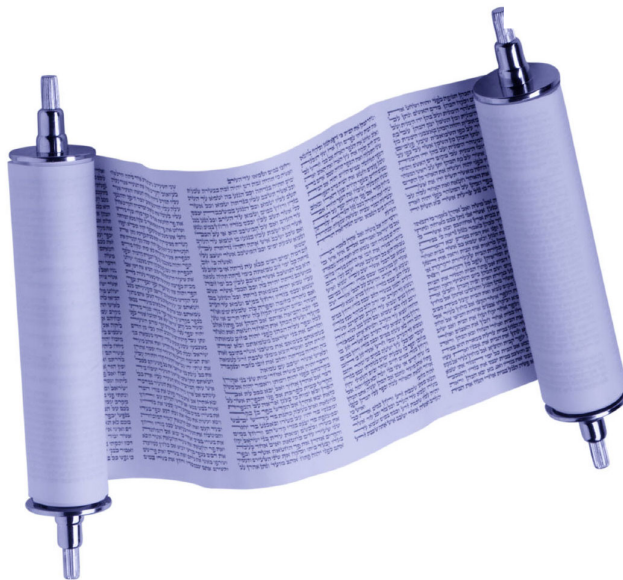

Μιλτιάδης Κωνσταντίνου

Στοιχεία Βιβλικής Εβραϊκής Γλώσσας

Θεσσαλονίκη 2008

Προλογικό Σημείωμα

Στόχος του παρόντος έργου είναι να προσφέρει στους φοιτητές της Θεολογίας, προς τους οποίους κατά κύριο λόγο απευθύνεται, τη δυνατότητα μιας πρώτης επαφής με το πρωτότυπο κείμενο της *Παλαιάς Διαθήκης*. Ασφαλώς δεν είναι δυνατό μέσα στο πλαίσιο αυτών των σύντομων σημειώσεων να περιγραφούν όλα τα γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα της βιβλικής εβραϊκής γλώσσας. Για τον λόγο αυτόν επιλέχθηκαν τα στοιχεία εκείνα που κρίθηκαν απαραίτητα, ώστε να μπορέσει ο αρχάριος από τα πρώτα κεφάλαια να εργαστεί στο πρωτότυπο κείμενο, αποφεύγοντας τη συστηματική εκμάθηση μεγάλου αριθμού κανόνων γραμματικής και συντακτικού.

Τα στοιχεία που επιλέχθηκαν για να παρουσιαστούν εδώ κατανεμήθηκαν σε δεκατέσσερα κεφάλαια. Στα τέσσερα πρώτα κεφάλαια δίνονται οι απαραίτητες πληροφορίες για την ιστορία, τη γραφή και την ανάγνωση της γλώσσας. Τα επόμενα εννιά κεφάλαια εμφανίζουν ενιαία δομή· αρχίζουν με την παράθεση τεσσάρων χωρίων από την *Πεντάτευχο* στο πρωτότυπο και σε νεοελληνική μετάφραση, και στη συνέχεια γίνεται ανάλυσή τους σε δύο ενότητες· στην πρώτη αναγνωρίζονται γραμματικά όλες οι λέξεις των χωρίων και στη δεύτερη συνοψίζονται τα βασικά συμπεράσματα. Το έργο ολοκληρώνεται με ένα παράδειγμα κλίσης ομαλού ρήματος.

Μιλτιάδης Κωνσταντίνου

Περιεχόμενα

Προλογικό Σημείωμα	ו
1. Η οικογένεια των σημιτικών γλωσσών και η εβραϊκή γλώσσα	ד
2. Το εβραϊκό αλφάβητο	י
3. Φωνηεντικά γράμματα - Φωνήεντα	ג
4. Συλλαβές - Μασοριτικά σύμβολα	ה
5. Λέξεις και ρίζες	הו
6. Ονοματική Πρόταση - Άρθρο	ז
7. Προσωπική Αντωνυμία - Γένος Ονομάτων - Επίθετα	זל
8. Ρηματική Πρόταση - Επιθηματική Κλίση	נ
9. Συνεζευγμένη κατάσταση	זנ
10. Προθηματική κλίση - Προστακτική	ד
11. Ενικός, Πληθυντικός, Δυικός - Δεικτικές Αντωνυμίες	ז
12. Αντωνυμικά Επιθήματα	ס
13. Μετοχή - Απαρέμφατο	ע
14. Διαθέσεις του ρήματος	פ

1. Η οικογένεια των σημιτικών γλωσσών και η εβραϊκή γλώσσα

Με τον όρο “εβραϊκή γλώσσα” ή “εβραϊκά” δηλώνεται η γλώσσα του πρωτότυπου κειμένου της *Παλαιάς Διαθήκης* (με εξαίρεση τις περικοπές Έσδρας δ΄ 8-6, 18. ζ΄ 12-26· Δανιήλ β΄ 4^β - ζ΄ 28. Ιερεμίας ι΄ 11 και δύο λέξεις στο Γένεσις λα΄ 47, που είναι γραμμένες στα αραμαϊκά). Ο όρος αυτός δεν απαντά στο πρωτότυπο κείμενο. Βρίσκεται για πρώτη φορά στον ελληνικό πρόλογο του βιβλίου *Σοφία Σειράχ* (συχ. 22 “έβραϊστί”) και στη συνέχεια στη ραβινική γραμματεία, που όμως προτιμά τον χαρακτηρισμό “ιερή γλώσσα”. Η *Παλαιά Διαθήκη* ονομάζει τα εβραϊκά “γλώσσα της Χαναάν” (Ησαΐας ιθ΄ 18).

Από γλωσσολογική άποψη τα εβραϊκά αποτελούν μία από τις διαλέκτους της χαναανιτικής γλώσσας, που ανήκει στην ευρύτερη οικογένεια των λεγόμενων “σημιτικών γλωσσών”. Οι σημιτικές γλώσσες διαιρούνται, με βάση τη γεωγραφική κατανομή των πληθυσμών που τις μιλούν, σε τρεις μεγάλες ομάδες: Ανατολικές (Μεσοποταμία), Βορειοδυτικές (Συρία - Παλαιστίνη) και Νότιες (Αραβική χερσόνησος - Αιθιοπία).

Στην περιοχή της Μεσοποταμίας κυριαρχεί από τα μέσα της γ΄ π.Χ. χιλιετίας η **ακκαδική** γλώσσα, η οποία μαρτυρείται από έναν τεράστιο αριθμό κειμένων σε συλλαβική σφηνοειδή γραφή. Κατά την περσική περίοδο (ς΄ π.Χ. αιώνας) εκτοπίστηκε από τα αραμαϊκά, παρέμεινε όμως σε χρήση μέχρι τον α΄ μ.Χ. αιώνα.

Η ακκαδική γλώσσα περιλαμβάνει δύο διαλέκτους τα *βαβυλωνιακά* και

τα *ασσυριακά*, κάθε μια από τις οποίες διακρίνεται σε τρεις περιόδους: αρχαία, μέσα και νέα βαβυλωνιακά / ασσυριακά.

Στην περιοχή της Συρίας και της Παλαιστίνης εντοπίζονται οι περισσότερες σημιακές γλώσσες με τις αντίστοιχες διαλέκτους τους. Η αρχαιότερη σήμερα γνωστή από τις γλώσσες αυτές είναι η **εμπλαϊτική**, η οποία μαρτυρείται από κείμενα του τέλους της γ' π.Χ. χιλιετίας γραμμένα σε σφηνοειδή συλλαβική γραφή, που βρέθηκαν στο Tell el Mardich (την αρχαία Έμπλα), 70 χιλιόμετρα περίπου νότια του Χαλεπίου.

Εξίσου αρχαία γλώσσα της περιοχής είναι και η **αμοριτική**, που όμως ανιχνεύεται μόνο σε κύρια ονόματα της β' π.Χ. χιλιετίας.

Στην περιοχή της Ras-Shamra, στα βόρεια παράλια της Συρίας, βρέθηκαν τα ερείπια της αρχαίας πόλης Ουγαρίτ και η βιβλιοθήκη της, που περιλάμβανε τεράστιο αριθμό κειμένων του ιδ' - ιγ' π.Χ. αιώνα σε αλφαβητική σφηνοειδή γραφή και **ουγαριτική** γλώσσα.

Νοτιότερα της Ουγαρίτ επικρατεί η **χαναανιτική** γλώσσα, που περιλαμβάνει τέσσερις διαλέκτους.

Από τις διαλέκτους αυτές μεγαλύτερη διάδοση γνώρισαν τα *φοινικικά*. Μάρτυρες της γλώσσας αυτής αποτελούν επιγραφές της α' π.Χ. χιλιετίας από τις φοινικικές πόλεις (Βύβλο, Τύρο, Σιδώνα) της συριακής παραλίας, καθώς και από τις φοινικικές αποικίες (Καρχηδόνα) της Μεσογείου στις οποίες ομιλείται μια ιδιαίτερη διάλεκτος μέχρι τον 2^ο μ.Χ. αιώνα.

Η πιο γνωστή διάλεκτος της χαναανιτικής γλώσσας όμως είναι τα *εβραϊκά*, στα οποία είναι γραμμένα τα κείμενα της *Παλαιάς Διαθήκης* και γι' αυτό έχει μελετηθεί περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη αρχαία γλώσσα της πε-

ριοχής.

Ανατολικά του ποταμού Ιορδάνη και της Νεκράς Θάλασσας μαρτυρούνται δύο ακόμη διάλεκτοι της χαναανιτικής γλώσσας: τα *αμμωνιτικά* από έναν πολύ μικρό αριθμό επιγραφών και τα *μωαβιτικά* κυρίως από τη *Στήλη του βασιλιά Μεσά* (850 π.Χ. περίπου) και ορισμένες ακόμη επιγραφές της ίδιας περιόδου.

Αναμφίβολα η πιο μακρόβια και ευρύτερα διαδεδομένη γλώσσα της περιοχής είναι τα **αραμαϊκά**. Η αρχαιότερη περίοδος της γλώσσας μαρτυρείται από επιγραφές του 1' π.Χ. αιώνα και εξής (αρχαία αραμαϊκά). Από τον 9' π.Χ. αιώνα αρχίζει η διείσδυση της γλώσσας στην Παλαιστίνη (πρβλ. Β' Βασιλέων ιη' 26). Πριν από τα μέσα της 4' π.Χ. χιλιετίας γίνεται γλώσσα του εμπορίου σε όλη την περιοχή της νοτιοδυτικής Ασίας και από τον 3' π.Χ. αιώνα επίσημη γλώσσα του Περσικού Κράτους (αυτοκρατορικά αραμαϊκά). Σ' αυτήν τη γλώσσα είναι γραμμένοι οι *Πάπυροι της Ελεφαντίνης* του 5' π.Χ. αιώνα και τα αραμαϊκά τμήματα στα βιβλία *Έσδρας* και *Δανιήλ* της *Παλαιάς Διαθήκης*.

Από τον 4' π.Χ. αιώνα η γλώσσα χωρίζεται σε δύο ομάδες διαλέκτων. Η πρώτη ομάδα (δυτικά αραμαϊκά) περιλαμβάνει τα *ναβαταϊκά* και τα *παλμυρανικά*, που επιβιώνουν μέχρι τον 7' μ.Χ. αιώνα με κέντρο την Πέτρα και την Παλμύρα αντίστοιχα, καθώς και τα *σαμαρειτικά* (8' μ.Χ. αιώνας).

Στην ίδια ομάδα ανήκουν επίσης τα *ιουδαιοαραμαϊκά*, η γλώσσα την οποία μιλούσε ο Ιησούς Χριστός και στην οποία είναι γραμμένα τα *Κείμενα του Κουμράν*, τα *Ταργκουμίμ* (παραφράσεις των κειμένων της *Παλαιάς Διαθήκης* στα αραμαϊκά) και το *Ιεροσολυμιτικό Ταλμούδ* (αποθησαύριση της ραβινικής εξηγητικής παράδοσης). Μετά τον 6' μ.Χ. αιώνα αρχίζει μια νέα

περίοδος της διαλέκτου, που χαρακτηρίζεται ως *Χριστιανοπαλαιστινιακά* και η οποία διαρκεί ως τον 9^ο μ.Χ. αιώνα, οπότε επικρατεί στην περιοχή η αραβική γλώσσα. Η διάλεκτος αυτή επιβιώνει μέχρι σήμερα ως ένα γλωσσικό κατάλοιπο (*νέα δυτικοαραμαϊκά*) στην περιοχή Μαλουλά, κοντά στην Δαμασκό.

Η δεύτερη ομάδα (ανατολικά αραμαϊκά) περιλαμβάνει τα *συριακά* (9^ο - 19^ο μ.Χ. αιώνας), τα *ιουδαιοβαβυλωνιακά* (6^ο - 7^ο μ.Χ. αιώνες), γλώσσα στην οποία είναι γραμμένο το *Βαβυλωνιακό Ταλμούδ*, και τα *μανδαϊκά* (9^ο - 19^ο μ.Χ. αιώνες). Τα ανατολικοαραμαϊκά επιβιώνουν μέχρι σήμερα ως γλωσσικά κατάλοιπα στην ιρακινή και ιρανική περιοχή του Καυκάσου.

Οι νότιες σημιτικές γλώσσες εντοπίζονται στην περιοχή της Αραβικής Χερσονήσου και στην Αιθιοπία, όπου αντίστοιχα κυριαρχούν τα **αραβικά** και τα **αιθιοπικά**. Η αραβική γλώσσα περιλαμβάνει δύο ομάδες διαλέκτων, με αρχαιότερες τις *νοτιοαραβικές*, που μαρτυρούνται από επιγραφές του 9^{ου} - 7^{ου} π.Χ. αιώνα. Στις *βορειοαραβικές* διαλέκτους διακρίνονται τρεις περίοδοι: τα προκλασικά αραβικά (9^ο π.Χ. - 6^ο μ.Χ. αιώνες), τα κλασικά αραβικά (6^ο - 7^ο μ.Χ. αιώνες) και οι σύγχρονες αραβικές διάλεκτοι.

Η αιθιοπική γλώσσα διακρίνεται επίσης σε διάφορες περιόδους από την αρχαιότητα μέχρι τις σύγχρονες αιθιοπικές διαλέκτους. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα *αρχαία αιθιοπικά*, που από τον 4^ο μ.Χ. αιώνα επιβιώνουν μέχρι σήμερα ως η γλώσσα της αιθιοπικής Εκκλησίας.

Κύρια χαρακτηριστικά των σημιτικών γλωσσών είναι το πλήθος των λαρυγγόφωνων συμφώνων, η έλλειψη ουδέτερου γένους, τα αντωνυμικά επίθηματά, κλπ. Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό είναι ο τρόπος σχηματισμού των

λέξεων· η βασική σημασία κάθε λέξης περιέχεται σε μια ρίζα, που αποτελείται συνήθως από τρία σύμφωνα. Οι διάφοροι τύποι των λέξεων σχηματίζονται στη συνέχεια με την προσθήκη προθημάτων, προσφυμάτων και επιθημάτων και φωνηεντικές μεταβολές στη βασική ρίζα.

Στην ιστορία της εβραϊκής γλώσσας διακρίνονται τρεις μεγάλες χρονικές περίοδοι:

α) Αρχαία εβραϊκά από τα παλαιότερα τμήματα της *Παλαιάς Διαθήκης*, όπως ο “Ύμνος της Δεβόρας” στο Κριταί κεφ. ε’ (ια’ π.Χ. αιώνας), μέχρι τα κλασικά εβραϊκά της περιόδου της βασιλείας (ι’ - ς’ π.Χ. αιώνες) και μέχρι την αιχμαλωσιακή και μεταιχμαλωσιακή εποχή, κατά την οποία τα εβραϊκά αρχίζουν να εκτοπίζονται στην καθημερινή ζωή από τα αραμαϊκά.

β) Μέσα εβραϊκά από τα μεταγενέστερα παλαιοδιαθηκικά έργα, *Άσμα Ασμάτων, Εκκλησιαστής, Εσθήρ, Δανιήλ, Έσδρας, Νεεμίας, Χρονικά* (δ’ - β’ π.Χ. αιώνας), μέχρι τη μεσοδιαθηκική γραμματεία, όπως το πρωτότυπο του βιβλίου *Σοφία Σειράχ* (β’ π.Χ. αιώνας) και τα *Κείμενα της Ερήμου της Ιουδαίας* (β’ π.Χ. - α’ μ.Χ. αιώνες), καθώς και τη ραβινική γραμματεία με πλήθος αραμαϊκών και ελληνικών δανείων.

γ) Νέα εβραϊκά από το τέλος του ιθ’ μ.Χ. αιώνα, με τεχνητή αναβίωση των εβραϊκών υπό την επίδραση του σιωνισμού, απλοποίηση και εξευρωπαϊσμό της γραμματικής και εμπλουτισμό του λεξιλογίου τους, μέχρι σήμερα, που αποτελούν (από το 1948) επίσημη γλώσσα του κράτους του Ισραήλ.

2. Το εβραϊκό αλφάβητο

Το εβραϊκό αλφάβητο έχει 22 γράμματα, που είναι όλα σύμφωνα. Τα φωνήεντα, όπως και στα άλλα σημερινά αλφάβητα, δεν παριστάνονται στη γραφή, αλλά εννοούνται κατά την ανάγνωση. Γραφή και ανάγνωση γίνονται από δεξιά προς τα αριστερά.

Μετά την εγκατάστασή τους στην Παλαιστίνη (13^{ος} π.Χ. αιώνας) οι Ισραηλίτες παρέλαβαν το φοινικικό / χαναανικό αλφάβητο, από το οποίο κατάγονται επίσης το ελληνικό και λατινικό. Η γραφή αυτή, με συνεχή εξέλιξη, παρέμεινε σε χρήση μέχρι τα μέσα του 6^{ου} π.Χ. αιώνα, οπότε οι ραβίνοι τη θεώρησαν ακατάλληλη για την καταγραφή ιερών κειμένων. Με την εξάπλωση κατά την περσική περίοδο της αραμαϊκής γλώσσας, της οποίας η γραφή επίσης κατάγεται από τη φοινικική, η λεγόμενη παλαιοεβραϊκή γραφή αντικαταστάθηκε από την αραμαϊκή, που για το σχήμα των γραμμάτων της ονομάστηκε “τετράγωνη”. Τα 22 γράμματα του εβραϊκού αλφαβήτου παριστάνονται στον παρακάτω πίνακα, όπου στην πρώτη στήλη δίνεται η τετράγωνη μορφή των γραμμάτων, στη δεύτερη η ονομασία τους, στην τρίτη η προφορά τους, στην τέταρτη η αριθμητική αξία των γραμμάτων και, τέλος, η αντιστοιχία τους με τα ελληνικά:

א	άλεφ	ʾ	1	A
ב / ב	μπεθ	β / b	2	B
ג / ג	γκίμελ	γ / g	3	Γ
ד / ד	ντάλεθ	δ / d	4	Δ
ה	χε	h	5	E

ב	βαβ	β	6	F (δίγαμα)
ז	ζάγιν	ζ	7	Z
ח	χεθ	ch	8	H
ט	τεθ	τ	9	Θ
י	γιοδ	j	10	I
כ / פ / ק	κιαφ	χ / κ	20	K
ל	λάμεδ	λ	30	Λ
מ / מ	μεμ	μ	40	M
נ / נ	νουν	ν	50	N
ס	σάμεχ	σ	60	Ξ
ע	άγιν	‘	70	O
פ / פ / פ	πε	φ / π	80	Π
צ / צ	τσάδε	τς	90	
ק	κοφ	κ	100	Ç (κόπα)
ר	ρες	ρ	200	P
ש / ש	σιν / σίν	σ / σ	300	Σ
ת / ת	ταβ	θ / τ	400	T

- Πέντε από τα είκοσι δύο γράμματα του εβραϊκού αλφαβήτου (ב, ז, ח, ט, י) έχουν και μια δεύτερη, τελική, μορφή, όταν βρίσκονται στο τέλος της λέξης.
- Οι εβραϊκές λέξεις δεν χωρίζονται και γι’ αυτό μερικές εκδόσεις κειμένων χρησιμοποιούν, για να αποφύγουν τυχόν κενά στο τέλος των σειρών, εκτός από τις συνηθισμένες, και επιμηκυμένες μορφές ορισμένων γραμμάτων א (א), ד (ד), ה (ה), כ (כ), ל (ל), מ (מ), נ (נ), ת (ת).

- Τα γράμματα **ב ג ד כ פ ת**, όταν παίρνουν μια τελεία στη μέση (**ב ג ד כ פ ת**) προφέρονται τραχύτερα (β/b, γ/g, δ/d, χ/κ, φ/π, θ/τ).
- Τα γράμματα **כ ת פ ת** είναι λαρυγγόφωνα και παρουσιάζουν μαζί με το **ך** ορισμένες κοινές ιδιότητες. Η προφορά τους είναι ιδιαίτερα δύσκολη για το ελληνικό γλωσσικό αίσθημα, γι' αυτό τα **כ** και **ת** δεν προφέρονται κατά την ανάγνωση, ενώ τα **ך** και **ת** αποδίδονται αντίστοιχα σαν απαλό και τραχύ "χ".
- Το γράμμα σιν, όταν φέρει μια τελεία στο πάνω αριστερό άκρο του (**שׁ**), προφέρεται σαν "σ", ενώ όταν η τελεία βρίσκεται στο πάνω δεξιό άκρο του (**שׂ**) προφέρεται σαν παχύ "ś".

3. Φωνηεντικά γράμματα - Φωνήεντα

Η έλλειψη φωνηέντων δημιούργησε νωρίς την ανάγκη να χρησιμοποιούνται ορισμένα γράμματα του εβραϊκού αλφαβήτου και σαν φωνήεντα, προκειμένου να παραστήσουν μακρούς φθόγγους. Τα γράμματα αυτά ονομάζονται “φωνηεντικά” και είναι τα $\aleph$ (= α), $\beth$ (= ο), $\daleth$ (= ι) και σε μερικές περιπτώσεις και το $\kappaaph$. Έτσι, το ίδιο γράμμα μπορεί κατά περίπτωση να χρησιμοποιηθεί είτε ως σύμφωνο: $\beth$ (γιαβάν: $\beth = \beta$) είτε σαν φωνήεν: $\aleph$ (γι-ο'ελ: $\beth = \text{o}$).

Η χρήση των φωνηεντικών γραμμάτων δεν έλυσε ικανοποιητικά το πρόβλημα, γι' αυτό, όταν η γλώσσα έπαψε να είναι ζωντανή, μορφωμένοι Ιουδαίοι (μασορίτες), προκειμένου να διατηρήσουν την ορθή προφορά κατά την ανάγνωση των ιερών κειμένων, επινόησαν διάφορα συστήματα φωνηεντισμού, από τα οποία επικράτησε το λεγόμενο “Τιβεριαδικό”, που χρονολογείται από τον 4^ο μ.Χ. αιώνα. Στο σύστημα αυτό τα φωνήεντα παριστάνονται κυρίως με γραμμές και τελείες κάτω και πάνω από τα γράμματα.

Τα φωνήεντα διακρίνονται σε πλήρη (μακρά - βραχέα) και ελλιπή (υπερβραχέα) και παριστάνονται στον παρακάτω πίνακα:

Ο φθόγγος “α”:

κάμετς	$\aleph$	μᾱ (πλήρες - μακρό)
πάθαχ	$\beth$	μα (πλήρες - βραχύ)
χατέφ πάθαχ	$\daleth$	μα̇ (ελλιπές - υπερβραχύ)

Ο φθόγγος “ε”:

τσέρε	$\aleph$	με (πλήρες - μακρό)
-------	----------	---------------------

Στοιχεία Βιβλικής Εβραϊκής Γλώσσας

σεγόλ	וְ	με (πλήρες - μακρό / βραχύ)
σιεβά	וֹ	με (ελλιπές - υπερβραχύ)
χατέφ σεγόλ	וּ	με (ελλιπές - υπερβραχύ)

Ο φθόγγος “ι”:

χίρεκ	וְ	μι (πλήρες - μακρό / βραχύ)
-------	----	-----------------------------

Ο φθόγγος “ο”:

χόλεμ	וּ	μο (πλήρες - μακρό)
μεγάλο χόλεμ	וֹ	μο (πλήρες - μακρό)
κάμετς χατούφ	וֹ	μο (πλήρες βραχύ)
χατέφ κάμετς	וּ	μο (ελλιπές - υπερβραχύ)

Ο φθόγγος “ου”:

κιμπούτς	וּ	μου (πλήρες - μακρό/βραχύ)
σιούρεκ	וֹ	μου (πλήρες - μακρό)

- Κατά την ανάγνωση διαβάζονται πρώτα τα σύμφωνα και μετά τα φωνήεντα:

וְיָתֵן (γιτέν) = αυτός δίνει

וַיִּקְבְּצוּ (γιακουμού) = αυτοί σηκώνονται

וַיִּשְׂאֵר (’αζέρ) = ο οποίος, η οποία, το οποίο / που

Εξαίρεση:

Όταν τα λαρυγγόφωνα וְ, וֹ και וּ βρίσκονται στο τέλος της λέξης μετά από μακρό φωνήεν, που δεν είναι κάμετς, υπεισέρχεται μεταξύ του φωνήεντος και του λαρυγγόφωνου ένας φθόγγος “α”. Αυτό το “α” παριστάνεται με πάθαχ, που ονομάζεται «υπέισακτο» και γράφεται κάτω

από το λαρυγγόφωνο, αλλά προφέρεται πριν από αυτό· διαβάζεται, δηλαδή, πρώτα το φωνήεν και μετά το σύμφωνο:

$\underline{\text{א}}\text{א}\text{א}$ (ρούαχ) = αέρας

$\underline{\text{א}}\text{א}$ (νόαχ) = Νώε

- Δεν υπάρχει λέξη που να αρχίζει με φωνήεν.
- Στην περίπτωση του τελικού κιαφ τα φωνήεντα σιεβά και κάμετς τοποθετούνται στη μέση του γράμματος (א , א).
- Τα ελλιπή φωνήεντα δεν τονίζονται ποτέ και δεν μπορούν να βρίσκονται διαδοχικά το ένα μετά το άλλο (το επόμενο φωνήεν είναι πάντοτε πλήρες).
- Μετά τον φωνηεντισμό των Μασοριτών τα φωνηεντικά γράμματα είτε διατηρούνται, οπότε η γραφή είναι “πλήρης”:

$\text{א}\text{א}\text{א}\text{א}$ (νταβίδ) = Δαβίδ

είτε παραλείπονται, οπότε η γραφή είναι “ελλιπής”:

$\text{א}\text{א}\text{א}$ (νταβίδ) = Δαβίδ

Κατά συνέπεια, όταν τα φωνηεντικά γράμματα συνοδεύονται από φωνήεν, διαβάζονται σαν σύμφωνα, όπως στο παραπάνω παράδειγμα το γράμμα βαβ. Αντίθετα, αν ένα γράμμα δεν συνοδεύεται από κάποιο σύμβολο φωνήεντος δεν διαβάζεται, όπως στο παραπάνω παράδειγμα το γιοδ.

- Όταν κάποιο σύμφωνο δεν συνοδεύεται από φωνήεν, αλλά πρέπει να διαβαστεί, το συγκεκριμένο σύμφωνο επισημαίνεται με ένα σύμβολο που είναι όμοιο με το σιεβά, δηλώνει όμως την απουσία φωνήεντος και δεν προφέρεται (άφωνο σιεβά).

- Για τη διάκριση του έμφωνου σιεβά, που προφέρεται ως “ε”, από το άφωνο, που δηλώνει την απουσία φωνήεντος, ισχύει ο εξής πρακτικός κανόνας:

Το σιεβά είναι έμφωνο όταν βρίσκεται:

α) κάτω από το πρώτο σύμφωνο της λέξης:

רְשָׁעִים (ρεσαΐμ) = ασεβείς

β) μετά από άλλο σιεβά, οπότε το πρώτο είναι άφωνο:

כַּרְמֵלִי (καρμελί) = Κάρμηλος

γ) κάτω από σύμφωνο με τελεία στη μέση του:

גַּבְתּוֹן (γκιμπεθόν) = Γαβαών

δ) μετά από (άτονο) μακρό φωνήεν:

שַׁמְרוֹן (σομερόν) = Σαμάρεια

- Για τη διάκριση κατά την ανάγνωση μεταξύ του μακρού κάμετς, που προφέρεται “α”, και του κάμετς χατούφ, που προφέρεται “ο”, ισχύει ο εξής πρακτικός κανόνας:

Κάμετς (άτονο) πριν από σιεβά είναι συνήθως κάμετς χατούφ:

חֹכְמָה (χοχμά) = σοφία

חֹלֵל (’οχλά) = τροφή

- Το γράμμα ׀ μέσα στη λέξη είναι πάντοτε σύμφωνο, ενώ στο τέλος της λέξης είναι σχεδόν πάντοτε φωνηεντικό γράμμα: (συνήθως μακρό “α”), οπότε δεν προφέρεται:

לֵאָה (λε’ά) = Λεία

- Το γράμμα ׀, επειδή έχασε σε μερικές περιπτώσεις την αξία του ως σύμφωνο, αλλά διατηρείται στη γραφή, λειτουργεί δευτερευόντως σαν

φωνηεντικό γράμμα για μακρά φωνήεντα:

אָסָא ('ασά) = Ασά

מִלָּל (μιλλό) = Μιλλώ

מַמְרֵ (μαμρέ) = Μαμβρή

4. Συλλαβές - Μασοριτικά σύμβολα

1. Η δυνατότητα σχηματισμού μιας συλλαβής από σύμφωνα (Σ) και φωνήεντα (Φ) είναι στα εβραϊκά περιορισμένη. Υπάρχουν μόνον τρεις δυνατότητες σχηματισμού συλλαβών:

ΣΦ

ΣΦΣ

ΣΦΣΣ (μόνο στο τέλος της λέξης)

- κάθε συλλαβή αρχίζει πάντοτε με ένα και μοναδικό σύμφωνο (ΣΣΦ ή ΦΣ = αδύνατα).
- Μεταξύ δύο συμφώνων μιας συλλαβής υπάρχει ένα και μοναδικό φωνήεν (ΣΦΦΣ = αδύνατο).
- Το τέλος μιας συλλαβής μπορεί να είναι ένα φωνήεν (ΣΦΦ = αδύνατο), οπότε η συλλαβή ονομάζεται “ανοιχτή”, ή ένα σύμφωνο, οπότε ονομάζεται “κλειστή”, και μόνο στο τέλος της λέξης μπορεί να υπάρχουν δύο σύμφωνα (ΣΦΣΣΣ = αδύνατο), οπότε λέγεται “διπλά κλειστή” συλλαβή.

Ο φωνηεντισμός μιας συλλαβής με μακρά ή βραχεία φωνήεντα εξαρτάται από το τέλος της συλλαβής (ανοιχτή ή κλειστή) και από τον τονισμό της.

Γενικά ισχύει το εξής σχήμα:

άτονη ανοιχτή συλλαβή	:	μακρό ή ελλιπές φωνήεν
τονισμένη ανοιχτή συλλαβή	:	μακρό φωνήεν
άτονη κλειστή συλλαβή	:	βραχύ φωνήεν
τονισμένη κλειστή συλλαβή	:	μακρό φωνήεν ή βραχύ πάθαχ, σεγόλ, χίρεκ

2. Οι Μασορίτες, εκτός από τα φωνήεντα, επινόησαν και ένα πλήθος άλλων συμβόλων, κυρίως προς διευκόλυνση της μελωδικής ανάγνωσης των κειμένων στη συναγωγή. Από τα σύμβολα αυτά θα αναφερθούν εδώ μόνον όσα είναι απαραίτητα για τη σωστή ανάγνωση και τον τονισμό του κειμένου.

Νταγιές

Μια τελεία στη μέση του γράμματος ονομάζεται “νταγιές” και δηλώνει είτε την τράχυνση της προφοράς του συμφώνου (τραχυντικό νταγιές) είτε τη δίπλωσή του (διπλωτικό νταγιές).

Τραχυντικό νταγιές τοποθετείται μονό στα συμφωνά **ב, ג, ד, ה, ו, ז** (ב, ג, ד, ה, ו, ז) στις εξής περιπτώσεις:

- Όταν βρίσκονται στην αρχή της λέξης και η προηγούμενη λέξη τελειώνει σε σύμφωνο.
- Όταν βρίσκονται στην αρχή συλλαβής μέσα στη λέξη και η προηγούμενη συλλαβή τελειώνει σε σύμφωνο.
- Όταν βρίσκονται στο τέλος διπλά κλειστής συλλαβής.

Διπλωτικό νταγιές τοποθετείται σε όλα τα σύμφωνα εκτός των λαρυγγόφωνων (**א, י, יו, נ**) και του **ך**, για να δηλώσει τη δίπλωση του συμφώνου.

- Στα **ב, ג, ד, ה, ו, ז** το διπλωτικό νταγιές δηλώνει ταυτόχρονα και την τράχυνση της προφοράς τους.
- Όταν το τελικό σύμφωνο κλειστής συλλαβής έχει διπλωτικό νταγιές, το διπλούμενο σύμφωνο κλείνει την προηγούμενη συλλαβή και ανοίγει την

επόμενη.

- κάμετς πριν από διπλωτικό νταγιές είναι κάμετς χατούφ:

קָמֶצְ ('οζζί) = η δύναμή μου

Βασική διάκριση μεταξύ τραχυντικού και διπλωτικού νταγιές είναι ότι το τραχυντικό ποτέ δεν ακολουθεί πλήρες φωνήεν, ενώ το διπλωτικό ακολουθεί πάντοτε ένα πλήρες φωνήεν.

Μαπίκ

Το γράμμα ךּ στο τέλος της λέξης είναι σχεδόν πάντοτε φωνηεντικό γράμμα και γι' αυτό δεν προφέρεται. Στις (σπάνιες) περιπτώσεις που το ךּ πρέπει να προφερθεί σαν σύμφωνο, αυτό δηλώνεται με μια τελεία μέσα στο γράμμα που ονομάζεται "μαπίκ":

יְיִךְ (γιαχ) = Κύριος.

Μέθεγ

Το μέθεγ είναι μια μικρή κάθετη γραμμή αριστερά από το φωνήεν (στο χόλεμ και στο σιούρεκ κάτω από το προηγούμενο σύμφωνο), που δηλώνει έναν δευτερεύοντα τόνο στη λέξη και τη μακρότητα του φωνήεντος.

Η σημαντική βοήθεια που μπορεί να προσφέρει το μέθεγ κατά την ανάγνωση φαίνεται στην περίπτωση λέξεων που γράφονται κατά τον ίδιο τρόπο· π.χ.

חַכְמָה (χαχεμά) = αυτή είναι σοφή

חֹכְמָה (χοχμά) = σοφία

חָכְמָה ('αχελά) = αυτή έφαγε

חֶלֶל	(’οχλά)	= τροφή
בַּיִת	(βαγιρε’ού)	= και φοβήθηκαν
בַּיִת	(βαγιρ’ού)	= και είδαν

Μακέφ

Η σύνδεση δύο ή περισσότερων λέξεων σε μια τονική ενότητα παριστάνεται στη γραφή με μια οριζόντια γραμμή, που ονομάζεται “μακέφ” και τίθεται μεταξύ των κορυφών του τελικού συμφώνου της πρώτης λέξης και του αρκτικού της επόμενης:

בַּיִת־מֵל (μπεθ-’ελ) = Βαιθήλ

Κάμετς πριν από μακέφ είναι κάμετς χατούφ:

כָּל־הָאָרֶץ (κολ-χα’άρετς) = όλη η γη

Τόνοι

Οι εβραϊκές λέξεις τονίζονται συνήθως στην τελευταία συλλαβή. Όταν πρέπει να τονιστούν διαφορετικά, αυτό δηλώνεται με διάφορα σύμβολα, που διακρίνονται σε σημεία τονισμού και σημεία παύσης.

Τα σημεία τονισμού τοποθετούνται στις συλλαβές που φέρουν τον κυρίως τόνο της λέξης, χωρίς να επιφέρουν άλλες αλλαγές στην ορθογραφία της λέξης. Είναι πολυάριθμα, αλλά η εκμάθησή τους δεν είναι απαραίτητη για τον αρχάριο.

Τα σημεία παύσης παρουσιάζουν περισσότερο ενδιαφέρον γιατί, εκτός από τον τόνο της λέξης, δηλώνουν και την παύση του λόγου και επιφέρουν φωνηεντικές μεταβολές στις λέξεις που τα φέρουν. Τα συχνότερα σημεία

παύσης είναι:

- Σιλούκ:

Μικρή κάθετη γραμμή, όμοια με το μέθεγ, αριστερά από το φωνήεν της τελευταίας τονιζόμενης συλλαβής του στίχου.

- Σοφ πασούκ:

Δυο μικροί επάλληλοι ρόμβοι (◊) που τοποθετούνται μετά την τελευταία λέξη του στίχου.

Σιλούκ και σοφ πασούκ δηλώνουν το τέλος του στίχου.

- Άθναχ:

Τονικό σημάδι που έχει τη μορφή ανεστραμμένου “v” (^) και τοποθετείται αριστερά από το φωνήεν της τονιζόμενης συλλαβής για να χωρίσει τον στίχο σε δυο μέρη.

Ο τρόπος με τον οποίο τοποθετούνται στις λέξεις τα σημεία τονισμού και παύσης φαίνεται στο παρακάτω παράδειγμα από τον πρώτο στίχο της Αγίας Γραφής (Γένεσις α' 1):

בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:

Λέξεις που φέρουν σημεία παύσης βρίσκονται στην “κατάσταση παύσης” και αυτό συνεπάγεται αλλαγές στον φωνηεντισμό τους. Συνήθως γίνεται μετατροπή του πάθαχ ή του σεγόλ σε κάμετς:

סִינַי / סִינְיַי (σινάι / σινᾶι) = Σινά

בֵּית לָחֶמֶת / בֵּית לָחֶמֶם (μπεθ λάχεμ / μπεθ λάχεμ) = Βηθλεέμ

Κεθίβ-κερέ

Οι Μασορίτες σεβάστηκαν απόλυτα το αφωνηέντιστο κείμενο που τους

παραδόθηκε. Έτσι, όταν για κάποια λέξη προτείνουν διαφορετική ανάγνωση [׳ק] (κερέ) = πρέπει να διαβαστεί] από αυτήν που παραδίδει το κείμενο [כ׳תב] (κεθίβ) = είναι γραμμένο], αφήνουν τα σύμφωνα της λέξης αμετάβλητα, αλλά παραπέμπουν με έναν κυκλίσκο ή αστερίσκο στο περιθώριο, όπου γράφουν τα σύμφωνα της λέξης που προτείνουν με την ένδειξη ׳ק ή ׳כ. Η λέξη του κειμένου φωνηεντίζεται όμως με τα φωνήεντα που αντιστοιχούν στη λέξη του περιθωρίου· π.χ.

Α΄ Βασιλέων η΄ 25: κείμενο : ק׳שׁו׳שׁ כ
 περιθώριο : ׳כ ק׳שׁו׳שׁ

άρα η λέξη πρέπει να διαβαστεί “σισάκ” και όχι “σιβσάκ”.

Για μερικές λέξεις που πρέπει να διαβαστούν διαφορετικά, αλλά επαναλαμβάνονται συχνά στο κείμενο, παραλείπονται τα σύμβολα του κεθίβ - κερέ. Μια τέτοια περίπτωση είναι το όνομα του Θεού, που το αφωνηέντιστο κείμενο αποδίδει με το ιερό τετραγράμματο יהוה׳. Η σωστή προφορά του είναι יהוה׳ (Γιαχβέ), αλλά για λόγους ευσέβειας οι ραββίνοι προτείνουν την ανάγνωση יהוה׳ (αδονάι = ο Κύριος) ή יהוה׳ (σεμά = το όνομα). Έτσι, στα σύμφωνα יהוה׳ τοποθετούνται τα φωνήεντα του יהוה׳ (αλλά απλό σιεβά αντί χατέφ πάθαχ) ή του יהוה׳, οπότε προκύπτει η γραφή יהוה׳ ή יהוה׳. Άγνοια του φαινομένου αυτού οδήγησε στη λανθασμένη ανάγνωση “Ιεχοβά”.

Ανάλογα ισχύουν και για την προσωπική αντωνυμία (βλ. κεφ. 7), η οποία στο γ΄ πρόσωπο του ενικού αριθμού έχει δύο γένη· αρσενικό יהוה׳ (= αυτός) και θηλυκό יהוה׳ (= αυτή). Όμως στη χειρόγραφη παράδοση του αφωνηέντιστου κειμένου της Πεντατεύχου εμφανίζεται πάντοτε με τη μορφή יהוה׳.

Στοιχεία Βιβλικής Εβραϊκής Γλώσσας

Έτσι, οι Μασορίτες φωνηεντίζουν τη λέξη ως **כִּי־וְ** (για αρσενικό) ή ως **כִּי־וְ** (για θηλυκό), ανάλογα με τη συνάφεια, χωρίς να το επισημαίνουν με τα σύμβολα του κεθίβ - κερέ.

5. Λέξεις και ρίζες

1. אַבִּימֶלֶךְ מֶלֶךְ גֵּרָר
2. אַרְבַּעַה מְלָכִים
3. וַתִּנְשֵׂא מַלְכָּתּוֹ:
4. הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֲדוֹם

1. Ο Αβιμέλεχ, ο βασιλιάς των Γεράρων (Γένεσις κ' 2)
2. Τέσσερις βασιλιάδες (Γένεσις κδ' 9)
3. Και θα αυξηθεί η βασιλεία του. (Αριθμοί κδ' 7)
4. Οι βασιλιάδες που βασίλευσαν στη χώρα της Εδώμ· (Γένεσις λς' 31)

אַבִּימֶלֶךְ *Αβιμέλεχ* (= ο πατέρας μου είναι βασιλιάς)
Κύριο όνομα

מֶלֶךְ *βασιλιάς*
Ουσιαστικό, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, που προέρχεται από τη ρίζα מִלְךְ με κατάλληλο φωνηεντισμό των δύο πρώτων γραμμάτων της.

גֵּרָר *Γκεράρ* (*Ο' Γέραρα*)
Τοπωνύμιο

אַרְבַּעַה *τέσσερις / τέσσερα*
Αριθμητικό

מְלָכִים *βασιλιάδες*
Ουσιαστικό, αρσενικού γένους, πληθυντικού αριθμού, που προέρχεται από τη ρίζα מִלְךְ με την προσθήκη της χαρακτη-

ριστικής για τα αρσενικά ονόματα κατάληξης του πληθυντικού αριθμού **םִן**- (βλ. κεφ. 11).

Η προσθήκη κατάληξης στη ρίζα μιας λέξης επιφέρει συχνά μεταβολές στον φωνηεντισμό της (**מִלְכִים** > **מַלְכִים**).

θα αυξηθεί

שָׁנָה

Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από τον σύνδεσμο **ה** και από το ρήμα της ρίζας **שָׁנָה**.

Ο σύνδεσμος **ה** είναι πολυσήμαντος και ενώνεται πάντοτε με την επόμενη λέξη. Αν η επόμενη λέξη είναι ρήμα, ο σύνδεσμος παίζει καθοριστικό ρόλο στον χρόνο του ρήματος (βλ. κεφ. 8).

Η ρίζα **שָׁנָה**, περιέχει τη βασική σημασία του ρήματος (υψώνω), ενώ με διάφορους εσωτερικούς μετασχηματισμούς (προσθήκη **שׁ** αυτήν προθημάτων και προσφυμάτων, φωνηεντικές μεταβολές) δηλώνεται το πρόσωπο, το γένος και η διάθεση του ρήματος (στη συγκεκριμένη περίπτωση γ' θηλυκό, ενικού, αυτοπαθούς διάθεσης).

η βασιλεία του

Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από το ουσιαστικό **מַלְכָּה** και από το αντωνυμικό επίθημα **ה**.

מַלְכָּה

Το ουσιαστικό προέρχεται από τη ρίζα **מִלַּךְ** με την προσθήκη της κατάληξης **ה** και είναι θηλυκού γένους ενικού αριθμού και βρίσκεται σε κατάσταση παύσης (βλ. κεφ. 4).

Το αντωνυμικό επίθημα (κάτι αντίστοιχο προς τα ελληνικά εγκλιτικά) είναι μια συλλαβή που προστίθεται στο τέλος των

λέξεων, προκαλώντας συχνά σ' αυτές φωνηεντικές μεταβολές (βλ. κεφ. 12). Για το γ' πρόσωπο αρσενικού γένους ενικού αριθμού (= του) είναι πάντα το γράμμα ך, φωνηεντιζόμενο ανάλογα.

οι βασιλιάδες

Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από το άρθρο הַ και από το ουσιαστικό מְלָכִים, που προέρχεται από τη ρίζα מִלַּךְ (βλ. παραπάνω).

הַמְלָכִים

Το εβραϊκό άρθρο (ίδιο για όλα τα γένη και τους αριθμούς) είναι μια μονοσύλλαβη λέξη (הַ), που συνδέεται πάντοτε με το όνομα που προσδιορίζει (βλ. κεφ. 6), προκαλώντας διπλωση του αρκτικού συμφώνου της (βλ. κεφ. 4: νταγιές).

που

Αναφορική αντωνυμία

Η αναφορική αντωνυμία είναι στα εβραϊκά άκλιτη.

βασίλειψαν

Ρήμα της ρίζας מִלַּךְ.

אֲשֶׁר

Η ρίζα מִלַּךְ περιέχει τη βασική σημασία του ρήματος (βασίλευω), ενώ με την προσθήκη σ' αυτήν της κατάληξης ך- (και τις ανάλογες φωνηεντικές μεταβολές) σχηματίζεται το γ' αρσενικό πρόσωπο πληθυντικού αριθμού (βλ. κεφ. 8).

מְלָכֵי

στη χώρα

Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από την πρόθεση אֶ και από το ουσιαστικό אֶרֶץ.

Η πρόθεση **כִּ** (= σε, πάνω, κ.ά.), ως μονοσύλλαβο μέρος του λόγου, δεν απαντά μόνη της στην πρόταση, αλλά συνδέεται πάντοτε με τη λέξη που προσδιορίζει.

בְּאֶרֶץ

Το ουσιαστικό **אֶרֶץ** (= γη, χώρα) είναι θηλυκού γένους (εξαίρεση βλ. κεφ. 7) και ενικού αριθμού.

Εδώμ

Τοπώνυμο σε κατάσταση παύσης (βλ. κεφ. 4).

מִלְכָּם

Οι λέξεις **מִלְכָּם**, **מִלְכָּם**, **מִלְכָּם**, **מִלְכָּם**, **מִלְכָּם**, **מִלְכָּם**, **מִלְכָּם**, έχουν τρία σύμφωνα κοινά. Τα τρία αυτά σύμφωνα αποτελούν τη ρίζα των λέξεων αυτών και ονομάζονται “ριζικά”.

Οι περισσότερες εβραϊκές λέξεις προέρχονται από ρίζες με τρία ριζικά σύμφωνα, που περιέχουν τη βασική σημασία της λέξης. Οι διάφοροι γραμματικοί τύποι σχηματίζονται στη συνέχεια με την προσθήκη στα τρία ριζικά σύμφωνα φωνηέντων, καθώς και προθημάτων, προσφυμάτων και επιθημάτων.

6. Ονοματική Πρόταση - Άρθρο

1. יהוה אחד

2. טובה דבר

3. האיש משה גדול מאד

4. לא איש אל

1. Ο Γιαχβέ (είναι) ένας. (Δευτερονόμιον ς' 4)
2. Καλός (είναι) ο λόγος (Δευτερονόμιον α' 14)
3. Ο άνθρωπος Μωυσής (ήταν) πολύ μεγάλος (Εξοδος ια' 3)
4. Δεν (είναι) άνθρωπος ο Θεός (Αριθμοί ιγ' 19)

יהוה

Γιαχβέ / Κύριος

Όνομα του Θεού (βλ. κεφ. 4), υποκείμενο της πρότασης.

אחד

ένας

Αριθμητικό, κατηγορημα της πρότασης.

טוב

καλός

Επίθετο, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, κατηγορημα της πρότασης.

דבר

ο λόγος

Η λέξη, που είναι υποκείμενο της πρότασης, αποτελείται από δύο στοιχεία: από το άρθρο ה (ה) και από το ουσιαστικό דבר.

Το εβραϊκό άρθρο (ίδιο για όλα τα γένη και τους αριθμούς) είναι μια μονοσύλλαβη λέξη (ה) που συνδέεται πάντοτε με το όνομα που προσδιορίζει, προκαλώντας δίπλωση του αρκτικού συμ-

φώνου της (βλ. κεφ. 4: νταγιές).

ο άνθρωπος

שָׂאִתְּ

Έναρθρο ουσιαστικό, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού. Επειδή το ש, όπως και τα άλλα λαρυγγόφωνα (βλ. κεφ. 2), δεν μπορεί να υποστεί δίπλωση (βλ. κεφ. 4: νταγιές) μεταβάλλεται ο φωνηεντισμός του άρθρου (אֵת > אֶת).

Μωυσής

מֹשֶׁה

Κύριο όνομα. Οι λέξεις מֹשֶׁה שָׂאִתְּ αποτελούν το υποκείμενο της πρότασης.

μεγάλος

גָּדוֹל

Επίθετο, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού.

πολύ

מְאֹד

Επίρρημα. Τα επιρρήματα κατά τη σύνταξη έπονται της λέξης που προσδιορίζουν. Οι λέξεις מְאֹד גָּדוֹל αποτελούν το κατηγορημα της πρότασης.

δεν / όχι

לֹא

Αρνητικό μόριο· κατά τη σύνταξη προηγείται πάντοτε της λέξης που προσδιορίζει.

άνθρωπος

אִישׁ

Ουσιαστικό, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, κατηγορημα της πρότασης.

Ελ / Θεός

אֱלֹהִים

Η λέξη אֱלֹהִים, που συντακτικά είναι υποκείμενο της πρότασης, γραμματικά είναι είτε κύριο όνομα (πρβλ. το όνομα του επι-

κεφαλής του χαναανιτικού πανθέου θεού Ελ) είτε ουσιαστικό που σημαίνει “θεός”.

1. Προτάσεις χωρίς ρήμα χρησιμοποιούνται συχνά στα εβραϊκά και ονομάζονται “ονοματικές”, γιατί ο πυρήνας τους αποτελείται από δύο ονόματα. Η γενική λειτουργία των ονοματικών προτάσεων είναι να περιγράψουν σχέσεις, ιδιότητες και καταστάσεις, αλλά όχι να αναφέρουν γεγονότα και πράξεις. Αυτό είναι σε ορισμένες περιπτώσεις πολύ σημαντικό για την ορθή κατανόηση του κειμένου. Όταν, για παράδειγμα, περιγράφονται στο Α΄ Σαμουήλ ις΄ 18 τα προτερήματα του Δαβίδ αναφέρεται μεταξύ αυτών και το ότι «ο Γιαχβέ (ήταν) μαζί του» (ονοματική πρόταση), ενώ, όταν στο Α΄ Σαμουήλ γ΄ 19 γίνεται λόγος για τον Σαμουήλ σημειώνεται ότι «ο Γιαχβέ ήταν μαζί του» (ρηματική πρόταση). Παρ’ όλο που στη μετάφραση των δύο προτάσεων δεν φαίνεται να υπάρχει ουσιαστική διαφορά, στην πρώτη περίπτωση πρόκειται για παράθεση της γνώμης του συγγραφέα για τον Δαβίδ, ενώ στη δεύτερη το ότι ο Γιαχβέ ήταν μαζί με τον Σαμουήλ παρουσιάζεται ως πραγματικό γεγονός.

Η σειρά των μελών (υποκείμενο - κατηγορημα) μιας ονοματικής πρότασης δεν είναι αυστηρά καθορισμένη. Στην περίπτωση που το κατηγορημα προηγείται του υποκειμένου, η έμφαση δίνεται στην πληροφορία για το γνωστό υποκείμενο (παραδείγματα 2 και 4).

Χρονική σχέση μεταξύ των μελών μιας ονοματικής πρότασης δεν δηλώνεται, αλλά εξάγεται από τα συμφραζόμενα.

2. Το εβραϊκό οριστικό άρθρο (αόριστο άρθρο δεν υπάρχει) δεν εμφανίζεται ποτέ σαν αυτόνομη λέξη, αλλά συνδέεται πάντοτε με το όνομα που προσδιορίζει. Για όλα τα γένη και τους αριθμούς έχει τη μορφή ־ו και επιφέρει κατά τη σύνδεσή του με τη λέξη δίπλωση του αρκτικού συμφώνου της.

Μπροστά από τα λαρυγγόφωνα (א ה ו ע) και το ך που δεν επιδέχονται δίπλωση, ο άρθρο παίρνει κατά περίπτωση τις μορφές: -וֹ , -וֵ και -וֹ .

Η σύνδεση με το άρθρο προκαλεί σε ορισμένα ονόματα και μετατροπή του φωνήεντος του αρκτικού συμφώνου από βραχύ σε μακρό:

בַּי (βουνό)	>	בַּיִי (το βουνό)
עַם (λαός)	>	עַמֵּם (ο λαός)
אֲרֵץ (γη)	>	אֲרֵצֵהּ (η γη)
אֲרוֹן (κιβώτιο)	>	אֲרוֹנֵהוּ (το κιβώτιο)

Όταν σε μια έναρθηρη λέξη προστίθενται οι προθέσεις בְּ , לְ και עַל το άρθρο παραλείπεται και η πρόθεση παίρνει το φωνήεν του:

לְמַלְכֵךְ	<	לְמַלְכֵהוּ + לְ (στον βασιλιά)
בְּאֶרֶץ	<	בְּאֶרְצָהּ + בְּ (στη χώρα)
עַל־בְּרֵיחַ	<	עַל־בְּרֵיחֵהוּ + עַל (σύμφωνα με τα λόγια)

Αντίθετα, η προσθήκη του συνδέσμου וְ δεν επιφέρει μεταβολές: וְהַמֶּלֶךְ .

Σε περίπτωση που πριν από ένα έναρθηρο όνομα προηγούνται μονοσύμφωνη πρόθεση και ο σύνδεσμος וְ , το όνομα συνδέεται πρώτα με την πρό-

θεση:

$$1 + \frac{1}{n} < \frac{1}{n-1}$$

7. Προσωπική Αντωνυμία - Γένος Ονομάτων - Επίθετα

1. אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
2. עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהוָה
3. הוּא הָעִיר הַגְּדוֹלָה
4. וַיֵּרְאוּ אֶת־הָאִשָּׁה כִּי־יָפָה הוּא מְאֹד

1. Εγώ (είμαι) ο Γιαχβέ, ο Θεός σου (Εξοδος κ' 2)
2. Λαός άγιος (είσαι) εσύ του Γιαχβέ (Δευτερονόμιον ζ' 6)
3. Αυτή (είναι) η πόλη η μεγάλη (Γένεσις ι' 12)
4. Και είδαν τη γυναίκα ότι (ήταν) όμορφη αυτή πολύ (Γένεσις ιβ' 14)

אֲנִי

εγώ

Προσωπική αντωνυμία, α' προσώπου, κοινού γένους, ενικού αριθμού.

יְהוָה

Γιαχβέ / Κύριος

Όνομα του Θεού (βλ. κεφ. 4).

אֱלֹהֶיךָ

ο Θεός σου

Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από το ουσιαστικό אֱלֹהִים και από το αντωνυμικό επίθημα ׀ךָ.

Το ουσιαστικό אֱלֹהִים (= Θεός / θεοί) είναι μορφολογικά πληθυντικού αριθμού, αλλά, όταν αναφέρεται στον Θεό του Ισραήλ, συντάσσεται με ρήμα σε ενικό, ενώ όταν χρησιμοποιείται για τη δήλωση άλλων θεοτήτων, λογίζεται ως πληθυντικός στην έννοια και στη σύνταξη.

Το αντωνυμικό επίθημα για τη δήλωση του β' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού (= σου) έχει τη μορφή םָ- και κατά τη σύνδεσή του με τη λέξη που προσδιορίζει προκαλεί σ' αυτήν μορφολογικές μεταβολές (βλ. κεφ. 12).

λαός

םָע

Ουσιαστικό, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού.

άγιος

שׂוֹרָק

Επίθετο, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού.

Το επίθετο ακολουθεί πάντοτε το ουσιαστικό και συμφωνεί μαζί του κατά γένος και αριθμό.

εσύ

אָתָּךְ

Προσωπική αντωνυμία, β' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού.

για τον / του Γιαχβέ

לַיהוָה

Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από την πρόθεση לְ και το όνομα του Θεού יְהוָה.

Οι προθέσεις בְּ, לְ και מִ, όταν συνδέονται με ονόματα που το πρώτο τους φωνήεν είναι χατέφ, φωνηεντίζονται με το αντίστοιχο πλήρες βραχύ φωνήεν:

אָתָּךְ + לְ = לְאָתָּךְ,

και αντίστοιχα (επειδή ο φωνηεντισμός του יְהוָה προέρχεται από το יָאָתָּךְ, βλ. κεφ. 4: κεθίβ - κερέ):

אָתָּךְ + לְ = לְיָאָתָּךְ.

αυτή

אָיִל Προσωπική αντωνυμία, γ' προσώπου, θηλυκού γένους, (**אִיִּל**) ενικού αριθμού (για τη μορφή της αντωνυμίας βλ. κεφ. 4: κερ-θίβ - κερέ).

η πόλη

רַעֲוִי Έναρθρο ουσιαστικό (βλ. κεφ. 6), θηλυκού γένους, ενικού αριθμού.

η μεγάλη

הַלְּבָבִי Έναρθρο επίθετο θηλυκού γένους, ενικού αριθμού.

και είδαν

יָרִיאַ Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από τον σύνδεσμο ׀ και από το ρήμα της ρίζας **יָרָא**.

Η ρίζα **יָרָא**, περιέχει τη βασική σημασία του ρήματος (βλέπω), ενώ με διάφορους εσωτερικούς μετασχηματισμούς (προσθήκη **ס'** αυτήν του συνδέσμου ׀, του προθήματος **אִ**, της κατάληξης **וֹ** και φωνηεντικές μεταβολές) δηλώνεται το πρόσωπο, το γένος, ο αριθμός, ο χρόνος και η διάθεση του ρήματος (στη συγκεκριμένη περίπτωση γ' αρσενικό, πληθυντικού, μέλλων, ενεργητικής διάθεσης, βλ. κεφ. 8).

τον/την

Μόριο της αιτιατικής.

אִשָּׁה Τίθεται πριν από ένα ουσιαστικό, για να δηλώσει ότι αυτό είναι το αντικείμενο του ρήματος που προηγείται.

η γυναίκα

Έναρθρο ουσιαστικό, θηλυκού γένους, ενικού αριθμού.

הַשָּׂה	ότι
	Σύνδεσμος
כִּי	όμορφη
	Επίθετο, θηλυκού γένους, ενικού αριθμού.
זֶה	αυτή
	Προσωπική αντωνυμία, γ' προσώπου, θηλυκού γένους, ενικού αριθμού.
הֵיא	πολύ
	Επίρρημα.
מֵאֵל	Τα επιρρήματα κατά τη σύνταξη έπονται της λέξης που προσδιορίζουν.

1. Η προσωπική αντωνυμία στα εβραϊκά είναι είτε ανεξάρτητη είτε εξαρτημένη ως αντωνυμικό επίθημα σε ουσιαστικά, ρήματα και προθέσεις. Η ανεξάρτητη προσωπική αντωνυμία απαντά συνήθως ως υποκείμενο σε ονοματικές προτάσεις (παραδείγματα 1 και 3). Το α' πρόσωπο στον ενικό και στον πληθυντικό αριθμό είναι κοινό για το αρσενικό και το θηλυκό γένος, ενώ τα άλλα πρόσωπα (β' και γ') έχουν ιδιαίτερο τύπο για το κάθε γένος:

	Ενικός		Πληθυντικός	
α' κοινό	אֲנִי ή אֲנֹכִי	εγώ	אֲנֵנוּ	εμείς
β' αρσενικό	אַתָּה	εσύ	אַתֶּם	εσείς
β' θηλυκό	אַתְּ	εσύ	אַתֶּן	εσείς
γ' αρσενικό	הוא	αυτός	הֵם ή הַנֵּה	αυτοί

γ' θηλυκό

אֵיךְ αυτή

אֵיךְ αυτές

2. Τα εβραϊκά ονόματα έχουν μόνο δύο γένη: αρσενικό και θηλυκό. Ονόματα με κατάληξη יָ- ή יַ- είναι θηλυκού γένους, εκτός από το ουσιαστικό לַיְלָה (= νύχτα) που είναι αρσενικό.

Ανεξάρτητα από την κατάληξη θηλυκού γένους είναι επίσης:

- ονόματα με θηλυκή σημασία:

π.χ. אִמָּה (= μητέρα)

- τα ονόματα των ζευγαρωτών μελών του σώματος:

π.χ. יָדַי (= χέρι), עֵינַי (= μάτι)

- όλα τα ονόματα των πόλεων

- και τα ονόματα: עִיר (= πόλη)

רוּחַ (= αέρας / πνεύμα)

נַפְשׁוֹ (= ψυχή / ζωντανός οργανισμός)

אֶרֶץ (= γη / χώρα).

3. Τα επίθετα στην εβραϊκή γλώσσα είναι ελάχιστα και μοιάζουν μορφολογικά με τα ουσιαστικά. Μέσα στην πρόταση ακολουθούν το ουσιαστικό που προσδιορίζουν και συμφωνούν μαζί του κατά γένος και αριθμό.

Όταν το ουσιαστικό είναι προσδιορισμένο (έναρθρο, κύριο όνομα, κλπ), τότε και το επίθετο που το ακολουθεί παίρνει επίσης άρθρο (παράδειγμα 3).

8. Ρηματική Πρόταση - Επιθηματική Κλίση

1. לֹא־יָדַע אִישׁ אֶת־קְבֻרָתוֹ
2. לֹא־קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה
3. אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם
4. וְלָקַחְתָּ אִשָּׁה לְבְנֵי מִשְׁפָּחָתְךָ:

1. Δεν έμαθε κανείς τον τάφο του (Δευτερονόμιον λδ' 6)

2. Δεν εμφανίστηκε προφήτης πλέον στον Ισραήλ σαν τον Μωυσή

(Δευτερονόμιον λδ' 10)

3. Εσείς είδατε όσα έκανα στους Αιγυπτίους· (Εξοδος ιθ' 4)

4. Και θα πάρεις γυναίκα για τον γιο μου από εκεί (Γένεσις κδ' 7)

לֹא

δεν

Αρνητικό μόριο.

יָדַע

έμαθε

Ρήμα της ρίζας יָדַע (= γνωρίζω).

Τα τρία σύμφωνα που συγκροτούν τη ρίζα ενός ρήματος, φωνηεντιζόμενα το πρώτο με κάμετς και το δεύτερο με πάθαχ, σχηματίζουν το γ' πρόσωπο, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, τετελεσμένου χρόνου, της βασικής ενεργητικής διάθεσης του συγκεκριμένου ρήματος. Επειδή αυτός ο ρηματικός τύπος είναι ο απλούστερος, τα ρήματα παρατίθενται στα λεξικά σ' αυτόν τον τύπο και η κλίση του ρήματος αρχίζει από το γ' πρόσωπο και προχωρεί στα υπόλοιπα με την προσθήκη επι-

θημάτων (επιθηματική κλίση).

άνδρας / κάποιος

אִישׁ

Ουσιαστικό, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού.

Η λέξη χρησιμοποιείται συχνά και σαν αόριστο άρθρο (κάποιος, ένας, κανείς).

τον / την

מִיתָב

Μόριο της αιτιατικής.

ο τάφος του

לֹא־יָבִיט

Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από το ουσιαστικό, θηλυκού γένους, ενικού αριθμού **יָבִיט** και από το αντωνυμικό επίθημα γ' προσώπου, αρσενικού γένους ενικού αριθμού **לֹא**.

δεν

Αρνητικό μόριο.

לָבַט

σηκώθηκε / αναστήθηκε / εμφανίστηκε

Ρήμα, βασικής διάθεσης, επιθηματικής κλίσης, γ' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, της ρίζας **בָּטָב**.

בְּיָבִיט

Ρήματα με δεύτερο ριζικό σύμφωνο **ב** ή **בֵּ** αποβάλλουν κατά την κλίση το δεύτερο ριζικό, οπότε εμφανίζονται με δύο μόνο σύμφωνα.

προφήτης

Ουσιαστικό, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού.

πλέον

בְּיָבִיט

Χρονικό Επίρρημα.

στον Ισραήλ

- עֹד** Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από την πρόθεση **ע** και από το όνομα **יִשְׂרָאֵל**.
- בִּישְׂרָאֵל** *σαν τον Μωυσή*
Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από την πρόθεση **ב** και από το κύριο όνομα **יִשְׂרָאֵל**.
- כְּמֹשֶׁה** *εσείς*
Προσωπική αντωνυμία β' προσώπου, αρσενικού γένους, πληθυντικού αριθμού.
- אִתְּם** *είδατε*
Ρήμα, βασικής διάθεσης, επιθηματικής κλίσης, β' προσώπου, αρσενικού γένους, πληθυντικού αριθμού, της ρίζας **אָטַח**.
- רְאִיתֶם** Σε ρήματα με τρίτο ριζικό **ו** μετατρέπεται κατά την κλίση το **ו** σε **י**.
όσα
Αναφορική αντωνυμία
έκανα
Ρήμα, βασικής διάθεσης, επιθηματικής κλίσης, α' προσώπου, κοινού γένους, ενικού αριθμού, της ρίζας **עָשָׂה** (γ' ριζικό **ו** βλ. παραπάνω).
- עֲשִׂיתִי** *στους Αιγυπτίους*
Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από την πρόθεση **ע** και το όνομα **מִצְרַיִם** σε κατάσταση παύσης.
θα πάρεις
- לְמִצְרַיִם** Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από τον σύνδεσμο **ל** και

תְּלַחֲוּ

από το ρήμα, βασικής διάθεσης, επιθηματικής κλίσης, β' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού (επίθημα תְּ-), της ρίζας תלח.

Η προσθήκη του συνδέσμου וְ σε ρήμα επιθηματικής κλίσης προσδίδει σ' αυτό σημασία μέλλοντος.

γυναίκα

Ουσιαστικό, θηλυκού γένους, ενικού αριθμού.

στον γιο μου

אֶשְׂא

לְבַנִּי

Η λέξη αποτελείται από τρία στοιχεία: από την πρόθεση אֶ, από το ουσιαστικό אֶשְׂא, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού και από το αντωνυμικό επίθημα, α' προσώπου, ενικού αριθμού אֶ-

Η προσθήκη του αντωνυμικού επιθήματος στο ουσιαστικό προκαλεί σ' αυτό φωνηεντικές μεταβολές (βλ. κεφ. 12), με αποτέλεσμα η νέα μορφή της λέξης (אֶשְׂא > אֶשְׂא) να μην μπορεί να συνδεθεί με την πρόθεση אֶ, καθώς προσκρούει στον κανόνα, σύμφωνα με τον οποίο τα ελλιπή φωνήεντα (σιεβά) δεν μπορούν να βρίσκονται διαδοχικά το ένα μετά το άλλο (βλ. κεφ. 3). Έτσι, αλλάζει το φωνήεν της πρόθεσης, ενώ αποβάλλεται το τραχιντικό νταγιές από αρκτικό σύμφωνο της λέξης, εφόσον προηγείται φωνήεν (βλ. κεφ. 4).

από εκεί

Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από την πρόθεση אֶ (= από) και από το τοπικό επίρρημα אֶשְׂא (= εκεί). Κατά τη σύνδε-

מְשֻׁבָּה

ση το τελικό σύμφωνο της πρόθεσης αφομοιώνεται από το αρκτικό του επιρρήματος, το οποίο γι' αυτό υφίσταται δίπλωση.

1. Οι εβραϊκές προτάσεις είναι στην πλειονότητά τους ρηματικές και η γενική λειτουργία τους είναι να αναφέρουν πράξεις και γεγονότα (μαζί με τα αποτελέσματά τους), αλλά όχι να σχολιάσουν ή να περιγράψουν σχέσεις και ιδιότητες (πρβλ. κεφ.6: Ονοματική πρόταση).

Στην απλή ρηματική πρόταση το ρήμα κατέχει πάντοτε την πρώτη θέση (εκτός από ορισμένες ειδικές περιπτώσεις), ακολουθεί το υποκείμενο, και στη συνέχεια κλείνουν την πρόταση το αντικείμενο, επιρρηματικοί προσδιορισμοί, κλπ. Πριν από το ρήμα μπορούν να μπουν μόνον εισαγωγικά μόρια, όπως וְ (= και), כִּי (= ότι, διότι), כַּאֲשֶׁר (= όπως), כִּי (= έτσι), כֵּן (= έτσι, κατ' αυτόν τον τρόπο) και το αρνητικό μόριο לֹא (= δεν).

Το ρήμα συμφωνεί κατά γένος και αριθμό με το υποκείμενό του. Το αντικείμενο των μεταβατικών ρημάτων επισημαίνεται συχνά με το μόριο אֲשֶׁר που δηλώνει ότι η λέξη που ακολουθεί βρίσκεται σε αιτιατική πτώση.

2. Ο πυρήνας του εβραϊκού ρήματος αποτελείται από τρία σύμφωνα που ονομάζονται “ριζικά”. Το πρώτο από τα ριζικά σύμφωνα συμβολίζεται με το

γράμμα **כ**, το δεύτερο με το **ע** και το τρίτο με το **ל**. Ο συμβολισμός αυτός προέρχεται από τα τρία ριζικά σύμφωνα της ρίζας **לעכ** (= κάνω), που χρησιμοποιούσαν οι γραμματικές του μεσαιώνα ως παράδειγμα. Έτσι, “ρήμα **כ׳ׁע**” σημαίνει ρήμα που έχει ως πρώτο ριζικό το **כ**, “ρήμα **ל׳ׁע**” ρήμα με δεύτερο ριζικό **ל** και “ρήμα **ל׳ׁכ**” ρήμα με τρίτο ριζικό **ל**.

Το εβραϊκό ρήμα έχει δύο βασικές κλίσεις, την επιθηματική και την προθηματική (και τις αντίστοιχες “της ακολουθίας”) που, χωρίς να αντιστοιχούν ακριβώς στους χρόνους των ελληνικών ρημάτων, εκφράζουν κάποια χρονική σχέση μεταξύ των όρων της πρότασης. Έχει επίσης τέσσερις εγκλίσεις, προστακτική, επιτακτική, προτροπική, ευχετική, και δύο ονοματικούς τύπους, μετοχή και απαρέμφατο. Τέλος, με διάφορους εσωτερικούς μετασχηματισμούς προκύπτουν διαφοροποιήσεις στη βασική σημασία του ρήματος, που ονομάζονται “διαθέσεις” (πρβλ. ελληνικά: γράφω, γράφομαι, κλπ). Υπάρχουν επτά συνήθεις διαθέσεις: βασική ή καλ, νιφάλ, ιφίλ, οφάλ, πιέλ, πουάλ και ιθπαέλ, καθώς και τέσσερις σπάνιες: ισταφέλ, πολέλ ή ποέλ, πολάλ ή ποάλ και ιθπολέλ ή ιθποέλ. Από τις συνήθεις διαθέσεις οι τρεις είναι ενεργητικές (καλ, ιφίλ, πιέλ), τρεις παθητικές (νιφάλ, οφάλ, πουάλ) και μία αυτοπαθής (ιθπαέλ). Η σημασία της καλ αντιστοιχεί προς την ελληνική ενεργητική. Το όνομά της, **לך** (= ελαφρύς, εύκολος), υποδηλώνει τον ρόλο της ως βασικής διάθεσης, από την οποία με εσωτερικούς μετασχηματισμούς ή εξωτερικές προσθήκες προκύπτουν όλες οι υπόλοιπες.

Τα εβραϊκά ρήματα διακρίνονται σε ισχυρά και ασθενή. Τα ισχυρά ρήματα είναι ομαλά και είναι τα λιγότερα, ενώ τα ασθενή είναι ανώμαλα και εί-

ναι τα περισσότερα. Σύμφωνα με τη διάκριση αυτή τα ρήματα κατατάσσονται ως εξής:

A. Ισχυρά ρήματα

- I. χωρίς λαρυγγόφωνο ριζικό
- II. με λαρυγγόφωνο ριζικό
  - α) **ב** λαρυγγόφωνο
  - β) **ב** λαρυγγόφωνο ή **ב**
  - γ) **ב** λαρυγγόφωνο

B. Ασθενή ρήματα

- I. με πρώτο ριζικό ασθενές
  - α) **א''ב**
  - β) **נ''ב**
  - γ) **י''ב**
- II. διρριζικά ρήματα
  - α) **ב''ע**
  - β) **י''ע**
  - γ) **ע''ע**
- I. με τρίτο ρיζικό ασθενές
  - α) **א''ל**
  - β) **ה''ל**

3. Η επιθηματική κλίση είναι η πρώτη από τις δύο βασικές κλίσεις του εβραϊκού ρήματος. Ονομάζεται έτσι γιατί κατά την κλίση του ρήματος προστίθενται στα τρία ριζικά σύμφωνα επιθήματα που δηλώνουν το πρόσωπο, το γένος και τον αριθμό του υποκειμένου. Με αλλαγές στον τονισμό και

κατά συνέπεια και στον φωνηεντισμό του ρηματικού θέματος, καθώς και εξωτερικές προσθήκες σ' αυτό δηλώνεται επίσης η διάθεση του ρήματος.

Κάθε πρόσωπο έχει δύο τύπους, έναν αρσενικό και έναν θηλυκό, εκτός από το α' πρόσωπο, που είναι κοινό και για τα δύο γένη. Το τρίτο πρόσωπο, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, της διάθεσης καλ σχηματίζεται από τα τρία σύμφωνα που συγκροτούν τη ρίζα ενός ρήματος, φωνηεντιζόμενα το πρώτο με κάμετς και το δεύτερο με πάθαχ, χωρίς προσθήκη επιθήματος. Επειδή αυτός ο ρηματικός τύπος είναι ο απλούστερος, τα ρήματα παρατίθενται στα λεξικά σ' αυτόν τον τύπο και η κλίση του ρήματος αρχίζει από το γ' πρόσωπο και προχωρεί στα υπόλοιπα με την προσθήκη επιθημάτων.

Τα επιθήματα που προστίθενται στα τρία ριζικά σύμφωνα του ρήματος και είναι κοινά για όλα τα ρήματα είναι τα εξής:

	ΕΝΙΚΟΣ		ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ	
γ' αρσ.	XXX	כְּתִבְךָ	יִכְתֹּב	כְּתִיבוּ
γ' θηλ.	הִיXXX	הִכְתִּיבְךָ	יִכְתֹּב	כְּתִיבוּ
β' αρσ.	תִּיXXX	תִּכְתִּיבְךָ	יִכְתֹּב	כְּתִיבוּ
β' θηλ.	תִּיXXX	תִּכְתִּיבְךָ	יִכְתֹּב	כְּתִיבוּ
α' κοινό	אֲנִיXXX	אֲכַתְּבְךָ	יִכְתֹּב	כְּתִיבוּ

Το ισχυρό ρήμα χωρίς λαρυγγόφωνο ριζικό στο γ' πρόσωπο αρσενικού γένους ενικού αριθμού της επιθηματικής κλίσης στη βασική διάθεση φωνηεντίζεται πάντοτε με κάμετς στο πρώτο και πάθαχ στο δεύτερο ριζικό. Οι φωνηεντικές καταλήξεις כְּ- και יִ- (γ' θηλ. εν. και γ' κοιν. πληθ.) είναι πάντοτε τονιζόμενες και το προηγούμενο άτονο φωνήεν μετατρέπεται σε έμφωνο σιεβά. Από τις συμφωνικές καταλήξεις, οι כְּ- και יִ- (β' πληθ.

αρσ. και θηλ.) είναι τονιζόμενες, οπότε το φωνήεν της πρώτης συλλαβής του θέματος εκπίπτει σε έμφωνο σιεβά.

Η επιθηματική κλίση δεν εκφράζει μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή του ρήματος. Κατά βάση εκφράζει παρελθόν, και γι' αυτό σε παλιότερες γραμματικές χαρακτηρίζεται σαν “τετελεσμένος χρόνος”, αλλά όταν προηγείται ο σύνδεσμος ׀ δηλώνει μέλλοντα. Στην περίπτωση αυτή ο σύνδεσμος ׀ ονομάζεται “βαβ της ακολουθίας” και η κλίση “επιθηματική της ακολουθίας”. Ένα ρήμα δηλαδή επιθηματικής κλίσης μπορεί να αποδοθεί με ρήμα σε παρατατικό, αόριστο, παρακείμενο ή υπερσυντέλικο, αλλά επίσης και σε ενεστώτα ή μέλλοντα, ανάλογα με τα συμφραζόμενα. Έτσι, η κλασική φράση **הַיְהִי־וַיְבֹרֵךְ ה'־** (Εξοδος δ' 22), με την οποία εισάγονται πολλές προφητικές ρήσεις, μπορεί να αποδοθεί είτε ως “ο Γιαχβέ **λέει** τα εξής” (πρβλ. Ο': Τάδε λέγει Κύριος) είτε ως “ο Γιαχβέ **είπε** τα εξής”.

9. Συνεζευγμένη κατάσταση

1. הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־אַבְרָם
2. יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לִקְחָנִי מִבֵּית אָבִי
3. כָּל־אֲשֶׁר צָוָה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה
4. וַיֵּם אֲשֶׁת־אַבְרָם שָׂרִי

1. Έγινε ο λόγος του Κυρίου (= Ο Κύριος απευθύνθηκε) προς τον Άβραμ
(Γένεσις ιε' 1)
2. Ο Κύριος, ο Θεός του ουρανού, ο οποίος με πήρε απ' το σπίτι του πατέρα μου (Γένεσις κδ' 7)
3. Όλα όσα πρόσταξε ο Κύριος με το χέρι (= μέσω) του Μωυσή
(Αριθμοί ιε' 23)
4. Το όνομα της γυναίκας του Αβραάμ (ήταν) Σάρα (Γένεσις ια' 29)

הָיָה *έγινε*
Ρήμα, βασικής διάθεσης, επιθηματικής κλίσης, γ' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, της ρίζας הִיָּה.

דְבַר־יְהוָה *ο λόγος του Κυρίου*
Ουσιαστικό (דְבַר), αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, συνδεδεμένο με το όνομα του Θεού.
Η συντακτική σύνδεση δύο ουσιαστικών (που στα ελληνικά γίνεται συνήθως με τη χρήση της γενικής πτώσης) γίνεται στα εβραϊκά με το σχήμα: ουσιαστικό σε “συνε-

ζευγμένη κατάσταση” + (έναρθρο) ουσιαστικό (ή κύριο όνομα) σε “απόλυτη κατάσταση”.

προς τον Άβραμ

אֱלֹהֵי אַבְרָם

Πρόθεση (אֵל = σε, προς) και κύριο όνομα.

ο Κύριος

יְהוָה

Όνομα του Θεού

ο Θεός του ουρανού

אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם

Ουσιαστικό (אֱלֹהִים), αρσενικού γένους, (μορφολογικά) πληθυντικού αριθμού (με σημασία ενικού· βλ. κεφ. 7, παράδειγμα 1), σε συνεζευγμένη κατάσταση, συνδεδεμένο με έναρθρο ουσιαστικό, αρσενικού γένους, δικού αριθμού (βλ. κεφ. 11), σε απόλυτη κατάσταση.

ο οποίος

Αναφορική αντωνυμία.

אֲשֶׁר

πήρε εμένα

לְקַחְנִי

Ρήμα, βασικής διάθεσης, επιθηματικής κλίσης, γ' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, της ρίζας לקח + αντωνυμικό επίθημα, α' προσώπου, ενικού αριθμού (י, + συνδετικό σύμφωνο נ).

από το σπίτι του πατέρα μου

מִבֵּית אָבִי

Πρόθεση מִן (το τελικό σύμφωνο της πρόθεσης αφομοιώνεται από το αρκτικό της επόμενης λέξης) + ουσιαστικό (בֵּית), θηλυκού γένους, ενικού αριθμού, σε συνεζευγμένη κατάσταση + ουσιαστικό (אָב), αρσενικού

γένους, ενικού αριθμού, σε συνεζευγμένη κατάσταση + αντωνυμικό επίθημα α' προσώπου, ενικού αριθμού (βλ. κεφ. 12).

το σύνολο όσων (= όλα όσα)

כָּל-אִשָּׁר

Ουσιαστικό (כָּל), αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, σε συνεζευγμένη κατάσταση, συνδεδεμένο με αναφορική αντωνυμία.

διέταξε

צוּה

Ρήμα, πιέλ (= έντονα ενεργητικής) διάθεσης, επιθηματικής κλίσης, γ' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, της ρίζας צוּה.

ο Κύριος

Όνομα του Θεού

יְהוָה

με το χέρι (μέσω) του Μωυσή

בְּיַד-מֹשֶׁה

Εμπρόθετο (בְּ) ουσιαστικό (יָד), θηλυκού γένους, ενικού αριθμού, σε συνεζευγμένη κατάσταση, συνδεδεμένο με κύριο όνομα.

το όνομα

שֵׁם

Ουσιαστικό, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, σε συνεζευγμένη κατάσταση, συνδεδεμένο με ...

της γυναίκας του Άβραμ

אִשְׁת־אַבְרָם

... ουσιαστικό (אִשָּׁה), θηλυκού γένους, ενικού αριθμού, σε συνεζευγμένη κατάσταση, συνδεδεμένο με κύριο όνομα.

Σάρα

Κύριο όνομα

יָרָא

Ο προσδιορισμός ενός ουσιαστικού από ένα άλλο επιτυγχάνεται στα εβραϊκά με τη σύνδεση των δύο ονομάτων σε μια τονική ενότητα. Κατά τη σύνδεση το όνομα που προσδιορίζεται μπαίνει πρώτο, υποτάσσεται τονικά (χωρίς να χάνει τελείως τον τόνο του) στο επόμενο όνομα και, εφόσον είναι δυνατό, αλλάζει μορφή (βράχυνση φωνηέντων και αλλαγή καταλήξεων). Το όνομα που προσδιορίζει το άλλο ακολουθεί το προσδιοριζόμενο, δεν αλλάζει μορφή και παίρνει τον κυρίως τόνο. Το πρώτο όνομα βρίσκεται στη “συνεξευγμένη κατάσταση”, ενώ το δεύτερο στην “απόλυτη κατάσταση”:

$$\text{תֹּרָה} = \text{νόμος} + \text{מֶלֶךְ} = \text{βασιλιάς}$$

$$\Downarrow$$

$$\text{מֶלֶךְ תֹּרָה} = \text{βασιλικός νόμος}$$

Το όνομα στη συνεξευγμένη κατάσταση δεν παίρνει ποτέ άρθρο. Άρθρο παίρνει μόνο το δεύτερο όνομα, οπότε και το πρώτο γίνεται συγκεκριμένο:

$$\text{הַמֶּלֶךְ תֹּרָה} = \text{ο νόμος του βασιλιά}$$

Όταν το δεύτερο ουσιαστικό είναι κύριο όνομα, τότε το πρώτο είναι πάντοτε συγκεκριμένο. Για να παραμείνει το πρώτο όνομα αόριστο, πρέπει το κύριο όνομα να συνοδεύεται από την πρόθεση לְ. Σ’ αυτήν την περίπτωση όμως το πρώτο όνομα παραμένει στην απόλυτη κατάσταση:

$$\text{בֶּן־דָּוִד} = \text{ο γιος του Δαβίδ}$$

Στοιχεία Βιβλικής Εβραϊκής Γλώσσας

בֶּן דָּוִד = (ένας) γιος του Δαβίδ

Η σύνδεση των δύο ονομάτων δεν μπορεί να διασπαστεί από επίθετα ή άλλους προσδιορισμούς:

יְהוָה הַגָּדוֹל = η ημέρα του Κυρίου η μεγάλη.

10. Προθηματική κλίση - Προστακτική

1. יהוה ימלך לעלם

2. לא־תבא שם

3. ויכתב משה את כל־דברי יהוה

4. בא אל־פרעה

1. Ο Κύριος θα βασιλεύει αιώνια (Εξοδος ιε' 18)
2. Δεν θα μπεις εκεί (Δευτερονόμιον α' 37)
3. Έγραψε ο Μωυσής όλους τους λόγους του Κυρίου (Εξοδος κδ' 4)
4. Πήγαινε στον φαραώ (Εξοδος ζ' 26)

יהוה

ο Κύριος

Όνομα του Θεού.

ימלך

θα βασιλεύει

Ρήμα, βασικής διάθεσης της ρίζας מלך (= βασιλεύω).

Ο ρηματικός τύπος ימלך σχηματίζεται με την προσθήκη στη ρίζα του ρήματος του προθήματος ׀ (προθηματική κλίση), που δηλώνει το πρόσωπο (γ') και το γένος (αρσενικό) του υποκειμένου, ενώ η έλλειψη κατάληξης δηλώνει τον αριθμό του (ενικός). Η προθηματική κλίση δηλώνει συνήθως μέλλοντα.

לעלם

στον αιώνα / αιώνια

Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από την πρόθεση ל και το ουσιαστικό עלם, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού,

σε απόλυτη κατάσταση.

לֹא

δεν

Αρνητικό μόριο.

תָּבֵא

θα μπεις / θα πας

Ρήμα, βασικής διάθεσης, προθηματικής κλίσης, β' προσώπου (πρόθημα -תָּ), αρσενικού γένους, ενικού αριθμού (έλλειψη κατάληξης), της ρίζας **בִּיא** (αποβολή του י κατά την κλίση, βλ. κεφ. 8).

שָׁמַיִם

εκεί

Τοπικό επίρρημα.

וַיִּכְתֹּב

έγραψε

Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από τον σύνδεσμο וַ και από το ρήμα, βασικής διάθεσης, προθηματικής κλίσης, γ' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, της ρίζας **כָּתַב**.

Όταν σε ρήμα προθηματικής κλίσης προτάσσεται ο σύνδεσμος וַ, αυτός φωνηεντίζεται με πάθαχ και προκαλεί δίπλωση του αρκτικού συμφώνου του ρήματος, ενώ το ρήμα δηλώνει πλέον παρελθόν.

מֹשֶׁה

ο Μωυσής

Κύριο όνομα.

אֵת

τον / την

Μόριο της αιτιατικής.

כָּל-דְּבָרָיו

το σύνολο των λόγων

Ουσιαστικό, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, σε συνεζευγμένη κατάσταση, συνδεδεμένο με ουσιαστικό, αρσενικού γένους, πληθυντικού αριθμού, σε συνεζευγμένη κατάσταση, συνδεδεμένο με ...

יהוה

του Κυρίου

... το όνομα του Θεού.

בא

πήγαινε

Ρήμα, βασικής διάθεσης, προστακτική, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, της ρίζας **בא**.

Η προστακτική σχηματίζεται από το β' πρόσωπο της προθηματικής κλίσης με αφαίρεση του προθήματος: **אבך** (=θα πας· βλ. παράδειγμα 2) > **בא** (=πήγαινε).

אל-לפני

στον φαραώ

Πρόθεση **ל** (=προς) + ουσιαστικό, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, σε απόλυτη κατάσταση.

1. Η προθηματική κλίση είναι η δεύτερη από τις δύο βασικές κλίσεις του εβραϊκού ρήματος. Ονομάζεται έτσι, γιατί κατά την κλίση του ρήματος προτίθενται στα τρία ριζικά σύμφωνα προθήματα, που, σε συνδυασμό με τις καταλήξεις, δηλώνουν το πρόσωπο, το γένος και τον αριθμό του υποκειμένου.

Κάθε πρόσωπο έχει δύο τύπους, έναν αρσενικό και έναν θηλυκό, εκτός από το α' πρόσωπο, που είναι κοινό και για τα δύο γένη.

Τα προθήματα και οι καταλήξεις, που προστίθενται στα τρία ριζικά σύμφωνα του ρήματος και είναι κοινά για όλα τα ρήματα, είναι τα εξής:

	ΕΝΙΚΟΣ		ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ	
γ' αρσ.	xxx ^י	יְכַתֵּב	יִכְתֹּב	יְכַתְּבוּ
γ' θηλ.	xxx ^ת	תְּכַתֵּב	תִּכְתֹּב	תְּכַתְּבוּ
β' αρσ.	xxx ^ת	תְּכַתֵּב	יִכְתֹּב	יְכַתְּבוּ
β' θηλ.	יִכְתֹּב	יְכַתְּבוּ	תִּכְתֹּב	תְּכַתְּבוּ
α' κοινό	xxx ^א	אֶכְתֵּב	יִכְתֹּב	יְכַתְּבוּ

Η προσθήκη του προθήματος δημιουργεί με το πρώτο ριζικό γράμμα του ρήματος κλειστή συλλαβή (βλ. κεφ. 4). Έτσι, το πρώτο ριζικό φωνηεντίζεται με άφωνο σιεβά, που δηλώνει την απουσία φωνήεντος (βλ. κεφ. 3) και το δεύτερο ριζικό, εφόσον είναι **ב, ג, ד, כ, פ, ת**, παίρνει τραχυντικό νταγιές (βλ. κεφ. 4). Το γ' θηλυκό και το β' αρσενικό ενικού αριθμού έχουν κοινό τύπο (**תְּכַתֵּב**), όπως επίσης το γ' και το β' θηλυκό πληθυντικού αριθμού (**תְּכַתְּבוּ**), οπότε η διάκριση γίνεται μόνον από τη συνάφεια του κειμένου.

Η προθηματική κλίση, όπως και η επιθηματική, δεν εκφράζει μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή του ρήματος. Κατά βάση εκφράζει μέλλον ή παρόν και γι' αυτό σε παλιότερες γραμματικές χαρακτηρίζεται σαν «μη τετελεσμένος χρόνος» του ρήματος, αλλά, όταν προηγείται ο σύνδεσμος **י**, δηλώνει παρελθόν. Στην περίπτωση αυτή ο σύνδεσμος **י** ονομάζεται «βαβ της ακολουθίας» και η κλίση «προθηματική της ακολουθίας».

Ο σύνδεσμος **י** κατά τη σύνδεσή του με ρήμα προθηματικής κλίσης φωνηεντίζεται με πάθαχ και προκαλεί δίπλωση του προθηματικού συμφώνου.

Πριν από το πρόθημα **נ** του α' προσώπου ενικού, που δεν μπορεί να υποστεί δίπλωση, ο σύνδεσμος φωνηεντίζεται με κάμετς: **בְּתַבְּנִי**.

2. Η προστακτική στα εβραϊκά έχει μόνο β' πρόσωπο και σχηματίζεται από το β' πρόσωπο της προθηματικής κλίσης με την αφαίρεση του προθήματος. Επειδή μετά την αφαίρεση του προθήματος στο β' θηλυκό ενικού και στο β' αρσενικό πληθυντικού προκύπτουν δύο σιεβά στην αρχή της λέξης, πράγμα αντίθετο με τους κανόνες του φωνηεντισμού (βλ. κεφ. 3), το πρώτο σιεβά στα πρόσωπα αυτά μετατρέπεται σε χίρεκ. Έτσι, η προστακτική ισχυρού μη λαρυγγοφώνου ρήματος στη βασική διάθεση έχει τη μορφή:

	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
αρσ.	בְּתַב	בְּתַבו
θηλ.	בְּתַבִּי	בְּתַבְּנִי

11. Ενικός, Πληθυντικός, Δυϊκός - Δεικτικές Αντωνυμίες

1. אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צָוָה יְהוָה
2. כָּל־אֵלֶּה עָרִים בְּצֻרוֹת חוֹמָה גְּבוּהָ דְלֹתִים וּבְרֵיחַ
3. וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת בַּיּוֹם הַהוּא
4. הַקֵּל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֲשׂוּ

1. Αυτά είναι τα λόγια που πρόσταξε ο Κύριος (Εξοδος λε' 1)
2. Όλες αυτές (ήταν) πόλεις οχυρωμένες, με τείχος ψηλό, διπλές πόρτες και αμπάρα (Δευτερονόμιον γ' 5)
3. Έγραψε ο Μωυσής τον ύμνο αυτόν κατά τη μέρα εκείνη
(Δευτερονόμιον λα' 22)
4. Η φωνή (είναι) η φωνή του Ιακώβ, αλλά τα χέρια είναι τα χέρια του Ησαύ (Γένεσις κζ' 22)

אֵלֶּה	αυτοί, -ές Δεικτική αντωνυμία, κοινού γένους, πληθυντικού αριθμού. τα λόγια
הַדְּבָרִים	Έναρθρο ουσιαστικό (דְּבָרִים), αρσενικού γένους, πληθυντικού αριθμού , σε απόλυτη κατάσταση. Ο πληθυντικός των αρσενικών ονομάτων σχηματίζεται με την προσθήκη στη ρίζα του ονόματος της κατάληξης םִיָּ. που Αναφορική αντωνυμία.
אֲשֶׁר	διέταξε / πρόσταξε

צוה

Ρήμα, πιέλ (= έντονα ενεργητικής) διάθεσης, επιθηματικής κλίσης, γ' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, της ρίζας צוה.

ο Κύριος

Όνομα του Θεού.

יהוה

το σύνολο αυτών (= όλοι αυτοί)

Ουσιαστικό (כל), αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, σε συνεζευγμένη κατάσταση + δεικτική αντωνυμία πληθυντικού αριθμού.

כל-אלה

πόλεις

Ουσιαστικό (עיר), θηλυκού γένους με μορφή αρσενικού (βλ. κεφ. 7), πληθυντικού αριθμού, σε απόλυτη κατάσταση.

ערים

οχυρές

Επίθετο (בצור), θηλυκού γένους (בצורה), πληθυντικού αριθμού, σε απόλυτη κατάσταση.

בצרות

Ο πληθυντικός των θηλυκών ονομάτων σχηματίζεται με την αντικατάσταση της χαρακτηριστικής για τον ενικό κατάληξης תי- από την κατάληξη תי-.

τείχος

Ουσιαστικό, θηλυκού γένους, ενικού αριθμού, σε απόλυτη κατάσταση.

חגלה

ψηλό

Επίθετο, θηλυκού γένους, ενικού αριθμού, σε απόλυτη

קָבֵץ

κατάσταση.

(διπλές) πόρτες

קָבֵץ

Ουσιαστικό (קָבֵץ), θηλυκού γένους, δυικού αριθμού, σε απόλυτη κατάσταση.

Ο δυικός αριθμός των ονομάτων χρησιμοποιείται για τη δήλωση ζεύγους πραγμάτων και σχηματίζεται με την προσθήκη στη ρίζα του ονόματος της κατάληξης קָבֵץ.

και αμπάρα

Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από τον σύνδεσμο ׀ και από το ουσιαστικό קָבֵץ, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, σε απόλυτη κατάσταση και κατάσταση παύσης.

קָבֵץ

Ο σύνδεσμος ׀, όταν συνδέεται με λέξεις που έχουν αρκτικό σύμφωνο כ ή פ, καθώς και με λέξεις των οποίων η πρώτη συλλαβή φωνηεντίζεται με ελλιπές φωνήεν (βλ. κεφ. 3), μετατρέπεται σε ׀.

έγραψε

Ρήμα, βασικής διάθεσης, προθηματικής κλίσης της ακολουθίας (βλ. κεφ. 10), γ' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, της ρίζας כתב.

קָבֵץ

ο Μωυσής

Κύριο όνομα

τον ύμνο

Μόριο της αιτιατικής + έναρθρο ουσιαστικό, θηλυκού γένους, ενικού αριθμού, σε απόλυτη κατάσταση.

קָבֵץ

αυτή / ετούτη

אַתְּ-הִיא

Έναρθρη δεικτική αντωνυμία, θηλυκού γένους, ενικού αριθμού, που χρησιμοποιείται σαν επίθετο (ακολουθεί το ουσιαστικό· βλ. κεφ. 7).

κατά τη μέρα

הַיּוֹם

Εμπρόθετο (א), έναρθρο ουσιαστικό, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, σε απόλυτη κατάσταση.

εκείνος

בֵּימֵי

Έναρθρη προσωπική αντωνυμία (βλ. κεφ. 7), γ' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, που χρησιμοποιείται σαν επίθετο σε θέση δεικτικής αντωνυμίας.

η φωνή

הַהוֹא

Έναρθρο ουσιαστικό (קול) σε ελλιπή γραφή (βλ. κεφ. 3), αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, σε απόλυτη κατάσταση.

η φωνή του Ιακώβ

הַקּוֹל

Ουσιαστικό, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, σε συννευγμένη κατάσταση, συνδεδεμένο με κύριο όνομα.

αλλά τα (δυσ) χέρια

קוֹל יְעֻקֵּב

Η λέξη αποτελείται από τρία στοιχεία: από τον σύνδεσμο ׀, από το άρθρο και το ουσιαστικό (קול), θηλυκού γένους (βλ. κεφ. 7), δυικού αριθμού, σε απόλυτη κατάσταση.

Ο σύνδεσμος ׀ είναι πολυσήμαντος και συχνά χρησιμοποιείται ως αντιθετικός.

τα χέρια του Ησαύ

יְהִי־יָדַי

Ουσιαστικό, θηλυκού γένους, δυικού αριθμού, σε συνεζευγμένη κατάσταση, συνδεδεμένο με κύριο όνομα.

Ο δυικός αριθμός της συνεζευγμένης κατάστασης των ονομάτων σχηματίζεται όπως και ο πληθυντικός της συνεζευγμένης κατάστασης των αρσενικών με την προσθήκη στη ρίζα του ονόματος της κατάληξης יָדַי.

יְדֵי עֵשָׂא

1. Τα εβραϊκά ονόματα έχουν ιδιαίτερες καταλήξεις για τον ενικό και πληθυντικό αριθμό στην απόλυτη και συνεζευγμένη κατάσταση.

Τα αρσενικά ονόματα:

- στην απόλυτη και συνεζευγμένη κατάσταση του ενικού αριθμού δεν έχουν ιδιαίτερη κατάληξη·
- στην απόλυτη κατάσταση του πληθυντικού αριθμού παίρνουν την κατάληξη יָדַי·
- στη συνεζευγμένη κατάσταση του πληθυντικού αριθμού παίρνουν την κατάληξη יָדַי:

	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
απόλυτη κατάσταση	יָדַי	יְדֵי
συνεζευγμένη κατάσταση	יָדַי	יְדֵי

Τα θηλυκά ονόματα:

- στην απόλυτη κατάσταση του ενικού αριθμού έχουν την κατάληξη תְּ- ή ת- .
- στη συνεζευγμένη κατάσταση του ενικού αριθμού έχουν την κατάληξη תְּ- χ·
- στην απόλυτη και συνεζευγμένη κατάσταση του πληθυντικού αριθμού έχουν την κατάληξη תִּ- :

	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
απόλυτη κατάσταση	תְּ-	תִּ-
συνεζευγμένη κατάσταση	תְּ-	תִּ-

Οι καταλήξεις τονίζονται πάντοτε και η προσθήκη τους προκαλεί φωνηεντικές μεταβολές στο όνομα.

Ορισμένα αρσενικά ονόματα παίρνουν στον πληθυντικό κατάληξη θηλυκού και αντίθετα:

אָב (= πατέρας) > אָבוֹת (= πατέρες)

אִשָּׁה (= γυναίκα) > אִשָּׁוֹת (= γυναίκες)

Εκτός από τον πληθυντικό αριθμό, ορισμένα ουσιαστικά που δηλώνουν ζεύγος πραγμάτων ή χρονικές περιόδους έχουν και δυικό αριθμό, που στην απόλυτη κατάσταση σχηματίζεται με την προσθήκη στη ρίζα του ουσιαστικού της κατάληξης יָ- , ενώ στη συνεζευγμένη χρησιμοποιεί τις ίδιες καταλήξεις με τον πληθυντικό:

יָוֶם (= μέρα) > יָמֵי (= μέρες) > יָוֶמֶי . (= διήμερο)

Τα επίθετα δεν έχουν δυικό αριθμό, οπότε, όταν προσδιορίζουν ουσιαστικά δυικού αριθμού, μπαίνουν σε πληθυντικό.

2. Η εβραϊκή γλώσσα έχει μόνο μία δεικτική αντωνυμία:

הוּ = αυτός

היא = αυτή

הֵם = αυτοί -ές

Στις περιπτώσεις που απαιτείται η χρήση της αντωνυμίας “εκείνος” χρησιμοποιείται το γ’ πρόσωπο της προσωπικής αντωνυμίας (βλ. κεφ. 7):

הוא = εκείνος   הם = εκείνοι

היא = εκείνη   הן = εκείνες

Οι δεικτικές αντωνυμίες χρησιμοποιούνται και σαν επίθετα.

Ως αντωνυμίες συμφωνούν κατά γένος και αριθμό με το ουσιαστικό που προσδιορίζουν: **הַהַרְבֵּי־הָאֱלֹהִים**.

Όταν οι δεικτικές αντωνυμίες χρησιμοποιούνται σαν επίθετα, έπονται του ουσιαστικού, συμφωνούν μαζί του κατά γένος και αριθμό και είναι πάντοτε έναρθρες: **הַהַרְבֵּי־הָאֱלֹהִים**.

12. Αντωνυμικά Επιθήματα

1. בְּכֹל מוֹשְׁבֵי תִיכֶם תֹּאכְלוּ מִצֹּת:
2. וְשָׂמַתָּ בְּכָל־הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּלְבִיתְךָ
3. אֱלֹהֵי הַמְּשַׁפְּטִים אֲשֶׁר תִּשִׂים לְפָנֶיהֶם:
4. וְאֵינְנוּ כִּי־לֶקַח אֶתְּוֹ אֱלֹהִים:

1. Σε όλες τις εγκαταστάσεις σας θα τρώτε άζυμα. (Εξοδος ιβ' 20)
2. Θα χαρείς για όλα τα καλά που έδωσε σ' εσένα και στο σπίτι σου ο Κύριος ο Θεός σου· (Δευτερονόμιον κς' 11)
3. Αυτές (είναι) οι διατάξεις που θα θέσεις υπόψη τους. (Εξοδος κα' 1)
4. Και πια δεν υπήρχε γιατί τον πήρε ο Θεός. (Γένεσις ε' 24)

בְּכֹל

στο σύνολο των (= σε κάθε)

Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από την πρόθεση בְּ και από το ουσιαστικό כֹּל, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, σε συνεζευγμένη κατάσταση (ακολουθεί άλλο ουσιαστικό).

מוֹשְׁבֵי תִיכֶם

εγκατάστασή σας

Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από το ουσιαστικό מוֹשֵׁב, αρσενικού γένους, πληθυντικού αριθμού, σε συνεζευγμένη κατάσταση και από το αντωνυμικό επίθημα תִּיכֶם β' προσώπου, αρσενικού γένους, πληθυντικού αριθμού.

Το αντωνυμικό επίθημα (κάτι αντίστοιχο προς τα ελληνικά εγκλιτικά) είναι μια συλλαβή που προστίθεται στο τέλος

των λέξεων· όταν η λέξη είναι ουσιαστικό, αυτό τίθεται σε συνεζευγμένη κατάσταση.

θα τρώτε

תֹאכְלוּ

Ρήμα, βασικής διάθεσης, προθηματικής κλίσης, β' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, της ρίζας **אכל**.

άζυμα

Ουσιαστικό (**לֶחֶם**), θηλυκού γένους, πληθυντικού αριθμού, σε απόλυτη κατάσταση, σε κατάσταση παύσης.

מְצוּתָהּ:

θα χαρείς

Ρήμα, βασικής διάθεσης, επιθηματικής κλίσης της ακολουθίας (δηλώνει μέλλοντα, βλ. κεφ. 8), β' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, της ρίζας **פנש**.

וְשֵׁבַחְתֶּם:

για κάθε καλό

Εμπρόθετο (**ב**) ουσιαστικό **כֹּל**, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, σε συνεζευγμένη κατάσταση, συνδεδεμένο με έναρθρο ουσιαστικό **טוב**, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, σε απόλυτη κατάσταση.

בְּכֹל־הַטֹּב

που

Αναφορική αντωνυμία

έδωσε σ' εσένα

Ρήμα, βασικής διάθεσης, επιθηματικής κλίσης, γ' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, της ρίζας **נתן** + πρόθεση **ל** με αντωνυμικό επίθημα **ה**- β' πρόσωπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού.

אָשֶׁר

נָתַן־לְךָ

ο Κύριος

Όνομα του Θεού

ο Θεός σου

יהוה

Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από το ουσιαστικό **אלהים**, αρσενικού γένους, (μορφολογικά) πληθυντικού αριθμού (με σημασία ενικού· βλ. κεφ. 7, παράδειγμα 1), σε συνεζευγμένη κατάσταση και από το αντωνυμικό επίθημα **יה** β' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού.

אלהיה

και στο στίτι σου

Η λέξη αποτελείται από τέσσερα στοιχεία: από τον σύνδεσμο **ו**, ο οποίος μετατρέπεται σε **י** επειδή ακολουθεί ελλιπές φωνήεν (βλ. κεφ. 11, παράδειγμα 2), από την πρόθεση **ל**, από το ουσιαστικό **בית**, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, σε συνεζευγμένη κατάσταση, σε κατάσταση παύσης και από το αντωνυμικό επίθημα **יה** β' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού.

וּלְבֵיתִי

αυτοί, -ές

Δεικτική αντωνυμία, κοινού γένους, πληθυντικού αριθμού.

οι διατάξεις

Έναρθρο ουσιαστικό, αρσενικού γένους, πληθυντικού αριθμού, σε απόλυτη κατάσταση.

που

אלה

Αναφορική αντωνυμία.

θα θέσεις

הַמְּשִׁיבִים

Ρήμα, βασικής διάθεσης, προθηματικής κλίσης, β' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, της ρίζας שׁוּב.

υπόψη τους / μπροστά τους

אֲשֶׁר

Η λέξη αποτελείται από τρία στοιχεία: από την πρόθεση לְ, από το ουσιαστικό אֲנִי, αρσενικού γένους, πληθυντικού αριθμού, σε συνεζευγμένη κατάσταση και από το αντωνυμικό επίθημα הָ-, γ' προσώπου, αρσενικού γένους, πληθυντικού αριθμού.

הַשֵּׁבִי

Το ουσιαστικό אֲנִי (προερχόμενο προφανώς από κάποιον τύπο אֲנִי) σημαίνει “πρόσωπο” και απαντά μόνο σε πληθυντικό αριθμό. Σε συνεζευγμένη κατάσταση (אֲנִי) μαζί με την πρόθεση לְ σχηματίζει την πρόθεση לְאֲנִי (μετατροπή του σιεβά της πρόθεσης σε χίρεκ, λόγω επόμενου ελλιπούς φωνήεντος· βλ. κεφ. 3) που σημαίνει “κατά πρόσωπο” (= μπροστά, ενώπιον, κ.τ.ό.).

לְפָנֶיךָ

και αυτός δεν υπήρχε

Η λέξη αποτελείται από τρία στοιχεία: από τον σύνδεσμο וְ, από την ημιρρηματική έκφραση אִנְּךָ και το συνδεδεμένο με αυτήν μέσω του συνδετικού συμφώνου וְ αντωνυμικό επίθημα הָ, γ' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού.

Ως ημιρρηματικές εκφράσεις χαρακτηρίζονται λέξεις, που μορφολογικά είναι όμοιες με τα ουσιαστικά, λειτουργούν όμως μέσα στην πρόταση σαν ρήματα. Έτσι, η λέξη אִנְּךָ

אֵין־נֶנֶן

(συνήθως σε συνεζευγμένη κατάσταση: אֵין־נֶנֶן) δηλώνει την απουσία, την ανυπαρξία κάποιου πράγματος, ενώ η λέξη אֵין־נֶנֶן δηλώνει την παρουσία, την ύπαρξη. Στις ημιρρηματικές εκφράσεις, όπως και σε ορισμένους ρηματικούς τύπους και στην πρόθεση אֵין־נֶנֶן (= από), τα αντωνυμικά επιθήματα ενικού αριθμού συνδέονται μέσω του συνδετικού συμφώνου וְ.

επειδή πήρε

Αιτιολογικός σύνδεσμος + ρήμα, βασικής διάθεσης, επιθηματικής κλίσης, γ' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, της ρίζας אֵין־נֶנֶן.

αυτόν

Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από το μόριο της αιτιατικής אֵין־נֶנֶן και από το αντωνυμικό επίθημα וְ, γ' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού.

ο Θεός

Ουσιαστικό, αρσενικού γένους, πληθυντικού αριθμού (με σημασία ενικού), σε απόλυτη κατάσταση, σε κατάσταση παύσης.

אֵין־נֶנֶן

אֵין־נֶנֶן

עִלְמֵי

Αντωνυμικά επιθήματα είναι μονοσύλλαβα επιθήματα σε ουσιαστικά, ρήματα ή προθέσεις, που λειτουργούν ως κτητικές αντωνυμίες (μου, σου, του, της, μας, σας, τους) ή ως προσωπικές αντωνυμίες (με, σε, μου, σου, του, της, μας, σας, τους, τον, την, το, τους, τις/τες, τα).

Η βασική μορφή των αντωνυμικών επιθημάτων είναι:

<i>ΠΡΟΣΩΠΟ</i>	<i>ΕΝΙΚΟΣ</i>	<i>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ</i>
α' κοινό	י-	נְ-
β' αρσενικό	ךְ-	כֶּ-
β' θηλυκό	ךְ-	כֶּ-
γ' αρσενικό	ו-	וֶ- ή וְ-
γ' θηλυκό	ה-	הֶ- ή הִ-

Τα αντωνυμικά επιθήματα συνδεόμενα με ουσιαστικά (φωνηεντόληκτα ή συμφωνόληκτα, ενικού ή πληθυντικού αριθμού), με ρήματα ή με προθέσεις παίρνουν κατά περίπτωση διάφορες μορφές (συνδεδετικά γράμματα, μεταβολές στον φωνηεντισμό, κλπ):

π.χ. αντωνυμικό επίθημα α' ενικού με:

ουσιαστικό ενικού αριθμού:	אֲשֶׁר	: יְ-
ουσιαστικό πληθυντικού αριθμού:	אֲלֵהֶם	: יְ-
πρόθεση:	לִי	: יְ-
ρήμα:	אֶקְרָא	: יְ-

ημιρρηματική έκφραση: **אֲנִי : נִי-**

Τα ουσιαστικά, τα ρήματα ή οι προθέσεις υφίστανται κατά τη σύνδεσή τους με αντωνυμικά επιθήματα επίσης φωνηεντικές μεταβολές:

π.χ. πρόθεση	אֶת : אֶתוּ
ουσιαστικό	בֵּית : בֵּיתְךָ
ρήμα	עָבַד : עָבַדְתִּי

Τα ουσιαστικά κατά τη σύνδεσή τους με αντωνυμικά επιθήματα βρίσκονται στη συνεζευγμένη κατάσταση:

תּוֹרְתָהּ > תּוֹרַת > תּוֹרְתוֹ

Τα ρήματα συνδέονται είτε απευθείας με τα αντωνυμικά επιθήματα είτε τα αντωνυμικά επιθήματα προστίθενται στην πρόθεση **אֶת**.

13. Μετοχή - Απαρέμφατο

1. בָּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֲךָ וּבְרוּךְ אַתָּה בְּצֵאתְךָ:
2. כִּי תוֹעֵבֶת יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ כָּל-עֲשֵׂה אֱלֹהִים
3. לֹא-טוֹב הַיּוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ
4. וַיֵּשְׁבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ הַלֹּךְ וְשׁוֹב

1. Ευλογημένος να 'σαι συ κάθε φορά που μπαίνεις, κι ευλογημένος κάθε φορά που βγαίνεις (= Να είσαι ευλογημένος οτιδήποτε κι αν κάνεις). (Δευτερονόμιον κη' 6)
2. Γιατί είναι αποκρουστικός για τον Κύριο, τον Θεό σου, όποιος κάνει αυτάρ' (Δευτερονόμιον κε' 16)
3. Δεν (είναι) καλό να είναι ο άνθρωπος μόνος του' (Γένεσις β' 18)
4. Και αποσύρονταν τα νερά πάνω από τη γη βαθμιαία' (Γένεσις η' 3)

בָּרוּךְ

ευλογημένος

Παθητική μετοχή, βασικής διάθεσης, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, σε απόλυτη κατάσταση, της ρίζας בָּרַךְ (= ευλογώ).

Στα εβραϊκά υπάρχουν δύο μετοχές, ενεργητική και παθητική, που μορφολογικά είναι όμοιες με τα ονόματα. Χαρακτηριστικό της παθητικής μετοχής είναι ο φωνηεντισμός του δεύτερου ριζικού με σιούρεκ.

εσύ

אַתָּה

Προσωπική αντωνυμία, β' προσώπου, αρσενικού γένους,

ενικού αριθμού.

κατά την είσοδό σου

בְּאֵיבָרֶיךָ

Η λέξη αποτελείται από τρία στοιχεία: από την πρόθεση בְּ, από το συνεζευγμένο απαρέμφατο אֵיבָרֶיךָ, σε κατάσταση παύσης, της ρίζας אֵיבָר (= εισέρχομαι) και από το αντωνυμικό επίθημα ב' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού.

Στα εβραϊκά υπάρχουν δύο απαρέμφατα· απόλυτο και συνεζευγμένο. Συνηθέστερα απαντά το συνεζευγμένο απαρέμφατο, που είναι ένα είδος ρηματικού ονόματος και συντάσσεται όπως τα ονόματα.

και ευλογημένος

וְיִבְרַכְךָ

Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από τον σύνδεσμο וְ, ο οποίος μετατρέπεται σε ׀ επειδή ακολουθεί το γράμμα ב (βλ. κεφ. 11, παράδειγμα 2) και από την παθητική μετοχή της ρίζας בְּרַכ (βλ. παραπάνω).

εσύ

Προσωπική αντωνυμία (βλ. παραπάνω).

הֵצֵאתָ

κατά την έξοδό σου

בְּאֵיבָרֶיךָ

Η λέξη αποτελείται από τρία στοιχεία: από την πρόθεση בְּ, από το συνεζευγμένο απαρέμφατο הֵצֵאתָ, σε κατάσταση παύσης, της ρίζας הֵצֵא (= εξέρχομαι) και από το αντωνυμικό επίθημα ב' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού.

γιατί / διότι

Αιτιολογικός σύνδεσμος

כִּי

αποκρουστικός για τον Κύριο

Ουσιαστικό **יְהוָה**, θηλυκού γένους, ενικού αριθμού,

תועבת יהוה

σε συνεζευγμένη κατάσταση, συνδεδεμένο με το όνομα του Θεού.

ο Θεός σου

Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από το ουσιαστικό

אלהיך

אלהיך, αρσενικού γένους, πληθυντικού αριθμού (με σημασία ενικού), σε συνεζευγμένη κατάσταση και από το αντωνυμικό επίθημα, β' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού.

όποιος κάνει

Ουσιαστικό **כל**, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, σε

כל-עשה

συνεζευγμένη κατάσταση + ενεργητική μετοχή, βασικής διάθεσης, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, σε απόλυτη κατάσταση, της ρίζας **עשה** (= κάνω).

Χαρακτηριστικό της ενεργητικής μετοχής είναι ο φωνηεντισμός του πρώτου ριζικού με χόλεμ.

αυτά

Δεικτική αντωνυμία, κοινού γένους, πληθυντικού αριθμού, σε κατάσταση παύσης.

אלה

όχι καλό

Αρνητικό μόριο + επίθετο, αρσενικού γένους, ενικού α-

לֵא-טוֹב	ριθμού. <i>να είναι</i> Συνεζευγμένο απαρέμφατο της ρίζας לִיָּהּ (= είμαι / υπάρχω).
תּוֹתִי	<i>ο άνθρωπος</i> Έναρθρο ουσιαστικό, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, σε απόλυτη κατάσταση.
הָאִם	<i>μόνος του</i> Η λέξη αποτελείται από τρία στοιχεία: από την πρόθεση לְ, από το ουσιαστικό אִם (= μέρος / κομμάτι), αρσενικού γένους, ενικού αριθμού, σε συνεζευγμένη κατάσταση και από το αντωνυμικό επίθημα הָ- γ' προσώπου, αρσενικού γένους, ενικού αριθμού.
לְבָדוֹ	<i>αποσύρονταν</i> Ρήμα, προθηματικής κλίσης της ακολουθίας, γ' προσώπου, αρσενικού γένους, πληθυντικού αριθμού, της ρίζας בּוֹשׁ (= επιστρέφω / γυρίζω πίσω).
וַיִּשְׁבּוּ	<i>το νερό / τα νερά</i> Έναρθρο ουσιαστικό, αρσενικού γένους, δυικού αριθμού, σε απόλυτη κατάσταση. Το ουσιαστικό מַיִם (= νερό) όπως και το מַיִם שָׁמַיִם (= ουρανός) δεν έχει ιδιαίτερο τύπο ενικού αριθμού.
הַמֵּיָן	<i>από πάνω από</i> Η λέξη αποτελείται από δύο στοιχεία: από την πρόθεση

לְעַלְיוֹ (= από) και από την πρόθεση **לְ** (= επί, πάνω από). Ο φωνηεντισμός της πρόθεσης **לְ** οφείλεται στο γεγονός ότι το γράμμα **ל** αφομοιώνεται από το επόμενο, το οποίο όμως ως λαρυγγόφωνο δεν μπορεί να υποστεί δίπλωση.

τη γη

Έναρθρο ουσιαστικό (βλ. κεφ. 6), θηλυκού γένους (βλ. κεφ. 7), ενικού αριθμού, σε απόλυτη κατάσταση.

αποσύρομαι βαθμιαία

Η έκφραση σχηματίζεται από τα απόλυτα απαρέμφατα των ρημάτων **לָלַחַץ** (= πηγαίνω) και **לָשׁוּב** (= επιστρέφω) συνδεδεμένα με τον σύνδεσμο **וְ**.

וְהָאָרֶץ

Ο σύνδεσμος **וְ** όταν συνδέεται με λέξη σε κατάσταση παύσης και τονιζόμενη την πρώτη συλλαβή της φωνηεντίζεται με κάμετς.

וְהָאָרֶץ

Χαρακτηριστικό του απόλυτου απαρεμφάτου είναι ο φωνηεντισμός του πρώτου ριζικού με κάμετς και του δεύτερου με μεγάλο χόλεμ.

Το απόλυτο απαρέμφατο του ρήματος **לָלַחַץ** χρησιμοποιείται για να δηλωθεί η πρόοδος ή εξέλιξη μιας ενέργειας.

1. Το εβραϊκό ρήμα έχει δύο μετοχές, ενεργητική και παθητική, που μορφολογικά μοιάζουν με ονόματα. Έτσι, έχουν γένος και αριθμό, καθώς και απόλυτη και συνεξευγμένη κατάσταση.

Χαρακτηριστικά φωνήεντα είναι για την ενεργητική μετοχή το χόλεμ ($\dot{\text{ח}}$) στην πρώτη συλλαβή και για την παθητική μετοχή το σιούρεκ ($\ddot{\text{ח}}$) στη δεύτερη.

Η μετοχή ισχυρού μη λαρυγγόφωνου ρήματος στη βασική διάθεση κλίνεται κατά το ακόλουθο παράδειγμα:

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ					
		ΕΝΙΚΟΣ		ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ	
		απόλ. κατ.	συν. κατ.	απ. κατ.	συν. κατ.
αρσ.		חָתַב	חָתַב	חָתְבִים	חָתְבֵי
θηλ.		חָתְבָהּ ή חָתְבָתָהּ	חָתְבָתָהּ ή חָתְבָתָהּ	חָתְבוֹת	חָתְבוֹת

ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ					
		ΕΝΙΚΟΣ		ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ	
		απ. κατ.	συν. κατ.	απ. κατ.	συν. κατ.
αρσ.		חֻבַּ	חֻבַּ	חֻבִים	חֻבֵי
θηλ.		חֻבָּהּ	חֻבָּתָהּ ή חֻבָּתָהּ	חֻבוֹת	חֻבוֹת

Αν και η μετοχή δεν εκφράζει κάποια συγκεκριμένη χρονική στιγμή, η παθητική μετοχή εκφράζει συνήθως παρελθόν.

2. Το εβραϊκό ρήμα έχει δύο απαρέμφατα: απόλυτο και συνεζευγμένο.

Το συνεζευγμένο απαρέμφατο (για το ισχυρό μη λαρυγγόφωνο ρήμα έχει τη μορφή **חָתַבְתָּ**) μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε σαν ρηματικός είτε σαν ονοματικός τύπος.

Η συνηθέστερη χρήση του συνεζευγμένου απαρεμφάτου είναι σε σύνδεση με προθέσεις στη θέση μιας δευτερεύουσας πρότασης. Συνδεδεμένο με τις προθέσεις ׀ και ׁ επέχει συνήθως θέση χρονικής πρότασης, ενώ με την πρόθεση ׃ τελικής ή συμπερασματικής.

Το απόλυτο απαρέμφατο δεν συνδέεται ούτε με προθέσεις ούτε με αντωνυμικά επιθήματα. Χρησιμοποιείται συνήθως ως σύστοιχο αντικείμενο και, όταν προηγείται του ρήματος, δίνει έμφαση στον λόγο, οπότε μπορεί να αποδοθεί με κάποια επιρρηματική έκφραση, ενώ όταν ακολουθεί το ρήμα δηλώνει διάρκεια, συνέχεια ή επανάληψη. Το απόλυτο απαρέμφατο του ρήματος ׀׃ׁׂ χρησιμοποιείται για να δηλωθεί η πρόοδος ή εξέλιξη μιας ενέργειας.

Χαρακτηριστικά φωνήεντα για το απόλυτο απαρέμφατο είναι το κάμετς για την πρώτη συλλαβή και το μεγάλο χόλεμ για τη δεύτερη: ׀׃ׁׂ׃.

14. Διαθέσεις του ρήματος

Όπως αναφέρθηκε (βλ. κεφ. 8), το εβραϊκό ρήμα έχει επτά διαθέσεις (βασική ή καλ, νιφάλ, ιφίλ, οφάλ, πιέλ, πουάλ και ιθπαέλ), από τις οποίες οι τρεις είναι ενεργητικές (καλ, ιφίλ, πιέλ), τρεις παθητικές (νιφάλ, οφάλ, πουάλ) και μία αυτοπαθής (ιθπαέλ).

Οι διάφορες διαθέσεις προκύπτουν από τη βασική διάθεση με εσωτερικούς μετασχηματισμούς ή εξωτερικές προσθήκες στη ρίζα του ρήματος, γι' αυτό σε νεότερα εγχειρίδια γραμματικής προτιμάται ο όρος “ριζικές μορφές του ρήματος”.

Η βασική ριζική μορφή (Καλ) του εβραϊκού ρήματος αντιστοιχεί στην ελληνική ενεργητική διάθεση. Το ισχυρό μη λαρυγγόφωνο ρήμα κλίνεται στη βασική διάθεση ως εξής:

	Επιθ. κλίση	Προθ. κλίση	Προστακτ.	
εν. γ' αρ.	כָּתַבְתָּ	יִכְתֹּב		Απ. απόλ.:
γ' θηλ.	כָּתַבְתְּ	תִּכְתְּבִי		כָּתוּב
β' αρ.	כָּתַבְתָּ	תִּכְתֹּב	כָּתוּב	Απ. συνεζ.:
β' θηλ.	כָּתַבְתְּ	יִכְתְּבִי	כָּתוּבִי	כָּתוּב
α'	יִכְתְּבִי	אִכְתֹּב		Ενεργ. μετ.:
πλ. γ' αρ.	כָּתַבְתֶּם	יִכְתְּבוּ		כָּתוּב
γ' θηλ.	כָּתַבְתֶּן	תִּכְתְּבֶנָּה		כָּתוּבָה
β' αρ.	כָּתַבְתֶּם	תִּכְתְּבוּ	כָּתוּבוּ	Παθητ. μετ.:
β' θηλ.	כָּתַבְתֶּן	תִּכְתְּבֶנָּה	כָּתוּבָה	כָּתוּב
α'	נִכְתְּבוּ	נִכְתֹּב		כָּתוּבָה

Η ριζική μορφή N (Νιφάλ) έχει τη σημασία παθητικής διάθεσης. Χαρακτηριστικό για την Νιφάλ είναι το πρόθημα **נִ** στην επιθηματική κλίση και στη μετοχή. Στην προθηματική κλίση το **נִ** τίθεται ως πρόσφυμα ανάμεσα στο πρόθημα **י** και στο πρώτο ριζικό, από το οποίο και αφομοιώνεται. Τέλος, η προστακτική και το απαρέμφατο σχηματίζονται με την προσθήκη στη ρίζα του ρήματος του προθήματος **נִיְ**, οπότε το **נִ** αφομοιώνεται από το πρώτο ριζικό. Το ισχυρό μη λαρυγγόφωνο ρήμα κλίνεται στην Νιφάλ ως εξής:

	Επιθ. κλίση	Προθ. κλίση	Προστακτ.	
εν. γ' αρ.	נִכְתַּב	יִכְתֹּב		Απ. απόλ.:
γ' θηλ.	נִכְתְּבָה	יִכְתֹּב		הִכְתֵּב
β' αρ.	נִכְתַּבְתָּ	יִכְתֹּב	הִכְתֵּב	Απ. συνεζ.:
β' θηλ.	נִכְתְּבִי	יִכְתְּבִי	הִכְתֵּבִי	הִכְתֵּב
α'	יִכְתְּבֵנִי	אִכְתֵּב		
πλ. γ' αρ.	יִכְתְּבוּ	יִכְתְּבוּ		
γ' θηλ.	יִכְתְּבוּ	יִכְתְּבֵנָה		
β' αρ.	יִכְתְּבוּ	יִכְתְּבוּ	הִכְתְּבוּ	Παθητ. μετ.:
β' θηλ.	יִכְתְּבוּ	יִכְתְּבֵנָה	הִכְתְּבוּ	נִכְתְּבוּ
α'	יִכְתְּבוּ	נִכְתְּבוּ		נִכְתְּבוּ

Η Ιφίλ έχει τη σημασία ενεργητικής αιτιολογικής διάθεσης: το υποκείμενο, δηλαδή, επιτρέπει σε ένα αντικείμενο να ενεργήσει (π.χ. Καλ: *ακούω* > Ιφίλ: *κάνω κάποιον να ακούσει = ανακοινώνω*). Χαρακτηριστικό για την Ιφίλ είναι το πρόθημα **יִ** στην επιθηματική κλίση και ο φωνηεντισμός του δεύτερου ριζικού με **י**. Στην προθηματική κλίση, την προστακτική και το απα-

ρέμφατο το χαρακτηριστικό πρόθημα της Ιφίλ είναι το $\text{־} \dot{\text{ל}}$, αλλά το σύμφωνο $\dot{\text{ל}}$ εξαφανίζεται μετά τα προθήματα του προσώπου. Τέλος, η μετοχή σχηματίζεται με την προσθήκη στη ρίζα του ρήματος του προθήματος $\text{־} \dot{\text{ב}}$, και του προσφύματος $\text{־} \dot{\text{ל}}$, από το οποίο εξαφανίζεται το σύμφωνο. Το ισχυρό μη λαρυγγόφωνο ρήμα κλίνεται στην Ιφίλ ως εξής:

	Επιθ. κλίση	Προθ. κλίση	Προστακτ.	
εν. γ' αρ.	הַכְּתִיב	יִכְתֹּב		Απ. απόλ.:
γ' θηλ.	הַכְּתִיבָּה	תִּכְתֹּב		הַכְּתִב
β' αρ.	הַכְּתַבְתָּ	תִּכְתֹּב	הַכְּתַב	Απ. συνεζ.:
β' θηλ.	הַכְּתַבְתְּ	תִּכְתִּיבִי	הַכְּתִיבִי	הַכְּתִיב
α'	הַכְּתַבְתִּי	אִכְתִּיב		
πλ. γ' αρ.	הַכְּתִיבוּ	יִכְתֹּבוּ		
γ' θηλ.	הַכְּתִיבוּ	תִּכְתַּבְנָה		
β' αρ.	הַכְּתַבְתֶּם	תִּכְתִּיבוּ	הַכְּתִיבוּ	Μετοχή:
β' θηλ.	הַכְּתַבְתֶּן	תִּכְתַּבְנָה	הַכְּתַּבְנָה	מִכְתִּיב
α'	הַכְּתַבְנוּ	נִכְתִּיב		מִכְתִּיבָה

Η Οφάλ είναι παθητική της Ιφίλ, έχει, δηλαδή, τη σημασία παθητικής αιτιολογικής διάθεσης (το υποκείμενο αφήνεται να ενεργήσει). Χαρακτηριστικό για την Οφάλ είναι το πρόθημα $\text{־} \dot{\text{פ}}$ στην επιθηματική κλίση και στο απόλυτο απαρέμφατο. Στην προθηματική κλίση το $\text{־} \dot{\text{פ}}$ τίθεται ως πρόσφυμα μετά τα προθήματα του προσώπου, οπότε το σύμφωνο $\dot{\text{פ}}$ εξαφανίζεται. Η Οφάλ δεν διαθέτει προστακτική και συνεζευγμένο απαρέμφατο. Τέλος, η μετοχή σχηματίζεται με την προσθήκη στη ρίζα του ρήματος του προθήμα-

τος **כִּבֵּן**, και του προσφύματος **כִּבְנֵה**, από το οποίο εξαφανίζεται το σύμφωνο. Το ισχυρό μη λαρυγγόφωνο ρήμα κλίνεται στην Οφάλ ως εξής:

	Επιθ. κλίση	Προθ. κλίση	Προστακτ.
εν. γ' αρ.	כִּבְנֵה	יִכְבֵּן	Απ. απόλ.:
γ' θηλ.	הִכְבְּתֵה	תִּכְבְּנִי	הִכְבֵּתִי
β' αρ.	תִּכְבְּתֵה	תִּכְבֵּן	
β' θηλ.	תִּכְבְּתֵי	יִכְבְּבֵי	
α'	יִכְבְּבֵי	אִכְבֵּב	
πλ. γ' αρ.	יִכְבְּבוּ	יִכְבְּבוּ	
γ' θηλ.	יִכְבְּבוּ	תִּכְבְּבֵנָה	Μετοχή:
β' αρ.	יִכְבְּבוּ	יִכְבְּבוּ	יִכְבְּבוּ
β' θηλ.	יִכְבְּבוּ	תִּכְבְּבֵנָה	יִכְבְּבוּ
α'	יִכְבְּבוּ	יִכְבְּבוּ	

Η Πιέλ έχει τη σημασία έντονα ενεργητικής διάθεσης (π.χ. Καλ: *σπάζω* > Πιέλ: *κάνω να σπάσει, συντρίβω*). Χαρακτηριστικό για την Πιέλ είναι η δίπλωση του δεύτερου ριζικού γράμματος. Στην επιθηματική κλίση το πρώτο ριζικό φωνηεντίζεται με χίρεκ, ενώ στην προθηματική κλίση, στην προστακτική, στο απαρέμφατο και στη μετοχή με πάθαχ. Το δηλωτικό του προσώπου πρόθημα της προθηματικής κλίσης φωνηεντίζεται με σιεβά (στο α' πρόσωπο με χατέφ πάθαχ). Τέλος, η μετοχή σχηματίζεται με την προσθήκη στη ρίζα του ρήματος του προθήματος **כִּבְ**. Το ισχυρό μη λαρυγγόφωνο ρήμα κλίνεται στην Πιέλ ως εξής:

	Επιθ. κλίση	Προθ. κλίση	Προστακτ.
εν. γ' αρ.	כִּבֵּן	יִכְבֵּן	Απ. απόλ.:

γ' θηλ.	כְּתִיבָהּ	תְּכַתֵּב	כְּתִיב	
β' αρ.	כְּתִיבְתָּ	תְּכַתֵּב	כְּתִיב	Απ. συνεζ.:
β' θηλ.	כְּתִיבְתָּ	תְּכַתֵּבִי	כְּתִיבִי	כְּתִיב
α'	כְּתִיבְתִי	אֶכְתֵּב		
πλ. γ' αρ.	כְּתִיבוּ	יִכְתְּבוּ		
γ' θηλ.	כְּתִיבוּ	תְּכַתְּבֵנָה		
β' αρ.	כְּתִיבְתֶם	תְּכַתְּבוּ	כְּתִיבוּ	Μετοχή:
β' θηλ.	כְּתִיבְתֶן	תְּכַתְּבֵנָה	כְּתִיבְנָה	כּוֹתֵבָה
α'	כְּתִיבְנוּ	נִכְתֵּב		כּוֹתְבָהּ

Η Πουάλ είναι παθητική της Πιέλ και έχει ανάλογα χαρακτηριστικά. Το ισχυρό μη λαρυγγόφωνο ρήμα κλίνεται στην Πουάλ ως εξής:

	Επιθ. κλίση	Προθ. κλίση	Προστακτ.	
εν. γ' αρ.	כְּתִיב	יִכְתֵּב		Απ. απόλ.:
γ' θηλ.	כְּתִיבָהּ	תְּכַתֵּב		כְּתִיב
β' αρ.	כְּתִיבְתָּ	תְּכַתֵּב		
β' θηλ.	כְּתִיבְתָּ	תְּכַתֵּבִי		
α'	כְּתִיבְתִי	אֶכְתֵּב		
πλ. γ' αρ.	כְּתִיבוּ	יִכְתְּבוּ		
γ' θηλ.	כְּתִיבוּ	תְּכַתְּבֵנָה		
β' αρ.	כְּתִיבְתֶם	תְּכַתְּבוּ		Μετοχή:
β' θηλ.	כְּתִיבְתֶן	תְּכַתְּבֵנָה		כּוֹתֵבָה
α'	כְּתִיבְנוּ	נִכְתֵּב		כּוֹתְבָהּ

Η Ιθπαέλ είναι αυτοπαθής της Πιέλ. Χαρακτηριστικό για την Ιθπαέλ, εκτός από τη δίπλωση του δεύτερου ριζικού, είναι το πρόθημα **ת**. Το ισχυρό μη λαρυγγόφωνο ρήμα κλίνεται στην Ιθπαέλ ως εξής:

	Επιθ. κλίση	Προθ. κλίση	Προστακτ.	
εν. γ' αρ.	הִתְפַּתֵּב	תִּפְתֵּב		Απ. απόλ.:
γ' θηλ.	הִתְפַּתְּבִי	תִּפְתְּבִי		הִתְפַּתֵּב
β' αρ.	תִּפְתַּבְתָּ	תִּפְתַּב	הִתְפַּתֵּב	Απ. συνεζ.:
β' θηλ.	תִּפְתַּבְתְּ	תִּפְתְּבִי	הִתְפַּתְּבִי	הִתְפַּתֵּב
α'	אִתְפַּתְּבִי	אִתְפַּתֵּב		
πλ. γ' αρ.	הִתְפַּתְּבוּ	יִתְפַּתְּבוּ		
γ' θηλ.	הִתְפַּתְּבוּ	תִּתְפַּתְּבוּ		
β' αρ.	הִתְפַּתְּבוּם	תִּתְפַּתְּבוּ	הִתְפַּתְּבוּ	Μετοχή:
β' θηλ.	הִתְפַּתְּבוּן	תִּתְפַּתְּבוּ	הִתְפַּתְּבוּ	מִתְפַּתֵּב
α'	נִתְפַּתְּבוּ	נִתְפַּתֵּב		מִתְפַּתְּבֵה